

Estlandssvensk Eestirootslane

Nummer 2 - 2016

Estlandssvenskarnas sång- och dansfest 2016

Eestirootslaste laulu- ja tantsupidu 2016

Estlandssvensk/Eestirootslane

Utgiven av Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning
 Väljaandja Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus
 Rüütli 9
 10130 Tallinn
 Tel: +372 644 1921
 E-post: info@eestirootslane.ee
 Ansvarig utgivare/Vastutav väljaandja: Ülo Kalm

Redaktion/Toimetus
Ingegerd Lindström, redaktör, Toivo Tomingas, Jana Stahl
 Översättningar: *Matthias Bolliger, Anu Raagmaa och Kaire Reiljan*
 Tryck/Trükikoda: *Printon Printing House, Tallinn*
 ISSN 2000-2416

Styrelsen i Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juhtkond

Estlandssvenskarnas
 Kulturförvaltnings
 ordförande Ülo Kalm

Eestirootslaste
 Kultuuriomavalitsuse
 esimees Ülo Kalm

Kulturförvaltningens
 styrelses ordförande
 Jana Stahl

Omavalitsuse juhatuses
 esimees Jana Stahl

Estlandssvenskarnas
 Kulturförvaltnings vice ordförande
 Ingegerd Lindström

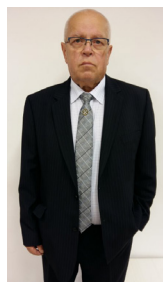
Eestirootslaste
 Kultuuriomavalitsuse aseesimees
 Ingegerd Lindström

Vice ordförande i styrelsen
 Elna Siimberg

Omavalitsuse juhatuses aseesimees
 Elna Siimberg

Ledamöter i Kulturförvaltningen/Kultuuriomavalitsuse liikmed

Toivo Tomingas

Jutta Holst

Leif Strömfeldt

Ants Aaman
 Ledamot i stiftelsen

Kontakt med styrelsen/Juhatuses e-posti aadressid
fornamn@eestirootslane.ee/eesnimi@eestirootslane.ee

Kontakt med redaktionen/Toimetuse e-posti aadressid
fornamn@eestirootslane.ee/eesnimi@eestirootslane.ee

Ants Aaman
 Sihtasutuse liige

INNEHÅLLSFÖRTECKNING / SISUKORD

Sid/lk 4	Ledaren, <i>Ülo Kalm</i>
Sid/lk 5	Juhtkiri, <i>Jana Stahl</i>
Sid/lk 6	Rapport från Kulturförvaltningen, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 7	Kultuuriomavalitsuse tegevusest, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 8	Estlandssvenskarnas tredje sång- och dansfest, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 11	Eestirootslaste kolmas laulu- ja tantsupidu, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 13	Årets Kulturbärare, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 14	Aasta Kultuurikandja, <i>Ingegerd Lindström</i>
Sid/lk 15	Den gångna sommarens resor till öarna, <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 17	Möödunud suve reisirid saartele, <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 19	Talko på Korsgården, <i>Andre Nõu</i>
Sid/lk 21	Korsi talgud 2016, <i>Andre Nõu</i>
Sid/lk 23	Hemma på två ställen..., <i>Lena Weesar</i>
Sid/lk 26	Kaks kodu..., <i>Lena Weesar</i>
Sid/lk 29	Ny utställning invigd, <i>Kaire Reiljan</i>
Sid/lk 30	Uus näitus Rannarootsi muuseumis, <i>Kaire Reiljan</i>
Sid/lk 31	Anne-Ly Reimaa lämnar uppdraget som statssekreterare, <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 32	Anne-Ly Reimaa paneb asekanstleri ameti maha, <i>Toivo Tomingas</i>
Sid/lk 33	Uusvana raamat
Sid/lk 34	Värdet av basbidrag, <i>Lennart Eriksson/Ingvar Wahlberg</i>
Sid/lk 35	Baastoetuse väärtus, <i>Lennart Eriksson/Ingvar Wahlberg</i>
Sid/lk 36	Svenska för barnen i Tallinn, <i>Gustaf Antell</i>
Sid/lk 37	Rootsi keele õpe lastele Tallinnas, <i>Gustaf Antell</i>
Sid/lk 38	Nygammal bok
Sid/lk 39	Jubilarer januari - juni 2017
Sid/lk 39	Juldikt

15 av 21 ledamöter kunde närvara vid den nya Kulturförvaltningens första möte.

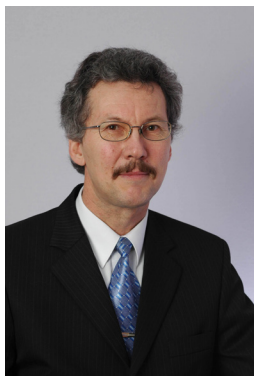
Foto: Margareta Hamman.

Uue Kultuuriomavalitsuse avakoosolekul osales 15 liiget 21-st.

Kulturminister Indrek Saar
önskar lycka till.
Foto: Toivo Tomingas

Kultuuriminister Indrek Saar
soovib Kultuuriomavalitsusele edu.

Ülo Kalm, ordförande

Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning

Förändringar – nödvändiga och icke nödvändiga

I vår iver att ständigt förbättra saker glömmar vi ibland bort att fråga oss om den tilltänkta förändringen alls är nödvändig – tron att livet blir bättre ju noggrannare vi uppfyller alla lagkrav är inte alltid förnuftig. Det är inte rimligt att anta att lagar och förordningar alltid är förenliga med det verkliga livets logik i varje punkt – lagarna har skapats utifrån förnuftets logik och livet i dess oregelbundenhet är ibland ologiskt. Här uppstår en motsättning och innan vi ställer allting på huvudet bör vi fråga oss själva: tar de steg vi tar, för att uppnå våra mål, hänsyn till livets logik och verklighet eller inte? – är förändringarna till nytta eller skada, därvid med hänsyn till miljö, människor och andra faktorer? – är förändringen nödvändig eller är man bara ute efter att bevisa någonting? – vore det bättre och skonsammare för parterna i processen att nå målet på något annat sätt, vid någon annan tidpunkt och/eller med bättre förberedelser?

Allt oftare frågar vi oss detta, eftersom vi lägger märke till processer i samhället där förändringarna förefaller onödiga, därför att: – förändringen saknar annan motivering än ett kortfattat påstående om att korrigering är nödvändig – det tycks enklare att köra på utan att blanda in den andra parten,

för allt måste flyta ständigt bättre, fortare och effektivare – tanken bakom verksamheten tenderar att försvinna och tillsammans med den även diskussionen, som hade kunnat föda ett bättre förberett och mer inkluderande förändringsförslag vid en bättre vald tidpunkt, och därigenom besparat samhället/samfundet oro och möda, för varje förändring medför stress, och infobrist ger osäkerhet. Målet görs väsentligt, men vägen dit mindre väsentlig. Genom att alltför starkt politisera och strukturera makten försvinner en stor dos mänsklighet. Lagar skapas av människor och för människor, och vid deras tillämpande är det viktigt att hålla i minnet vad lagen kom till för, och hålla ett öga på om lagen över tiden börjat motverka sitt ursprungliga syfte. Resultatet av lagen ska vara ett reparerat och bättre tillstånd, miljö osv. En del lagar behöver med tiden rättas och förändras för att förbli ändamålsenliga.

Det större målet tenderar att tappas bort och prioriteten blir istället korrigering av det föga viktiga, och saknar man den större bilden blir förändringarna motsägelsefulla och onödiga. Samma processer som formar samhället berör också var och en av oss på något sätt, och därigenom även Estlandssvenskarnas kulturförvaltnings verksamhet. Vi väntar på er återkoppling och era förslag, antingen per e-post till adressen info@eestirootslane.ee eller per post till adressen Estlandssvenskarnas kulturförvaltning, Rütli 9, EE-10130 Tallinn, eller på telefon +372 644 1921 eller mobil +372 53495368. Estlandssvenskarnas kulturförvaltning är kommunen för alla estlandssvenskar, för alla som bor på de historiska kustsvenska områdena, och för alla som vill stödja vår verksamhet för att bevara språket, kulturen och den nationella självmedvetenheten. Vi

är en kommun utan gränser och företräder alla nyss nämnda grupper, och på samma sätt som när man hör till en stad eller geografisk kommun är just ni de som kan lämna förslag om förbättring och förändring till oss och dela med er till oss av alla goda idéer och tankar som uppstår. Med det hjälper ni styrelsen och kulturrådet att gå vidare mer målinriktat, och samtidigt hjälper ni till att skilja på nödvändiga och icke nödvändiga förändringar. Tillsammans är det lättare, och vi väntar på er återkoppling och återkopplar även själva. Vi är en liten folkgrupp, uppdelad på två sidor av Östersjön, men vi kan vara framgångsrikare om vi tänker och resonerar tillsammans. Berätta om era önskingar, drömmar (de blir verklighet vid rätt tid och plats), strävanden och tankar kring våra gemensamma mål!

Styrelsen och kulturrådet tackar alla som under perioden 2014–2016 hjälpte oss se resultat av vår verksamhet och gav oss återkoppling. Styrelsen tackar alla samarbetspartners och medlemmar av kulturrådet, som verkar aktivt på de tidigare kustsvenska bosättningsområdena och hjälper till att förmedla information till kulturrådet och vice versa. Styrelsen tackar alla samarbetspartners och medlemmar av kulturrådet som hjälpte till att organisera våra gemensamma evenemang: “70 år sedan flykten” år 2014 i Hapsal och Tallinn, Svenskdagen 2015 i Nuckö och Estlandssvenska sång- och dansfesten 2016 i Hapsal. Vi tillönskar det nya kulturrådet och den nya styrelsen framgång och samarbetsvilja för perioden 2017–2019! Ett glatt och spännande tankeutbyte tillönskar vi alla som har lust till det, för tillsammans är det betydligt lättare, och förändringar och fortsatt färd framåt är nödvändig.

Jana Stahl
Omavalitsuse juhatuse esimees

Muudatused – vajalikud ja mittevajalikud

Aeg-ajalt, sooviga muuta kõike aina paremaks, unustame endilt küsida, kas kavatsetav muudatus on üldse vajalik, sest uskuda, et seaduseid aina paremini täites muutub elu paremaks, pole vahel lihtsalt mõistlik. Pole mõistlik eeldada, et seadused ning eeskirjad ja tegeliku elu loogika ühilduvad igas punktis – seadused on koostatud mõistuse loogikast lähtuvalt ja elu on oma seaduspärasustes vahel ebaloogiline. Sellest tekib ka vastuolu ja enne kõige peapeale pööramist tuleks endalt küsida:

- kas kogu tegevus eesmärgi saavutamiseks on elu seaduspärasusi ja tegelikkust arvestav või mitte;

- kas muudatused toovad kasu või kahju, seejuures tuleb arvestada keskkonda, inimesi jt faktoreid;

- kas muudatus on vajalik või tahetakse lihtsalt midagi tõestada;

- kas eesmärgi saavutamine muul moel ja ajal ning ehk ka paremini ette valmistades oleks parem ja protsessi osapooli säästvam ning eesmärgipärasem.

Küsime endalt seda aina tihedamini, märgates ühiskonnas protsesse, kus muudatused tunduvad ebavajalikud, sest:

- muutusel pole põhjendust, vaid ainult märg, et parandus on vajalik – tundub, et lihtsam on toimetada teisi osapooli kaasamata, sest kõik peab olema aina parem, kiirem ja efektiivsem – mõte tegevuse taga kipub kaduma ja sellega koos ka arutelu, kus võiks sündida paremini ette valmistatud, paremini ajastatud ja kaasavam ning seeläbi ühiskonda/kogukonda säästvam ettepanek muudatuseks, sest iga muutus toob kaasa ärevust ja info vähesus lisab ebakindlust.

- oluline on eesmärk ning väheoluline teekond selleni. Võimu liialt politiseerimisest ja struktureerimisest tingituna kaob inimlikkus. Seadused on koostatud inimeste poolt ja inimeste jaoks ning nende rakendamisel on oluline jälgida, kas seadus ei ole läinud aja jooksul vastuollu eesmärgiga, mille jaoks see loodi. Seaduse tulem peaks olema parandatud ja parem olukord, keskkond jne. Osa seadusi vajab aja jooksul parandusi ja muudatusi, et see oleks eesmärgipärane.

- kaduma kipub suurem eesmärk ja prioriteediks on saanud väheolulise korrigeerimine, ja omamata suuremat pilti, on muudatused vastuolulised ja ebavajalikud.

Samad protsessid, mis kujundavad ühiskonda, puudutavad igapäevaste meiste mingil moel, seeläbi ka Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse toimimist. Ootame, et annaksite tagasisidet ja teeksite ettepanekuid kirjutades meile e-posti aadressil info@eestirootslane.ee või postiaadressil Rüütli 9 Tallinn 10130, Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus või telefoni teel +372 644 1921 või mobiilil +372 53495368. Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus on omavalitsus kõikidele eestirootslastele, rannarootsi ajaloolistel asualadel elavatele isikutele ja kõikidele isikutele, kes soovivad toetada

meie püüdlusi keele, kultuuri ja rahvusliku eneteadvuse säilitamisel. Oleme piirideta omavalitsus, kes esindab kõiki eelpool toodud rühmi ja sarnaselt kuulumisega linna või valla omavalitsuse juurde, olete just teie kõik need, kas saavad teha meile ettepanekuid parandusteks ning muudatusteks ja jagada meiega kõiki tekkivaid häid ideid ja mõtteid. Sellega aitate juhatust ja kultuurinõukogu liikuda edasi eesmärgipärasemalt ja ühtlasi aitate teha vahet vajalike ja ebavajalike muudatuste vahel. Üheskoos on lihtsam ja me ootame teilt tagasisidet ja anname seda ka ise. Me oleme väike rahvusrühm ja jagatud kahele poole Läänemerd, kuid saame olla tublimad, kui mõtleme ja mõtestame üheskoos. Andke teada oma soovidest, unistustest (need realiseeruvad, kui on õige aeg ja koht), püüdlustest ja mõtetest seoses meie ühiste eesmärkidega.

Juhatus koos kultuurinõukoga tänab kõiki, kes perioodil 2014-2016, aitasid meil näha meie tegevuse tulemusi ja andsid meile tagasisidet. Juhatus tänab kõiki koostööpartnereid ja kultuurinõukogu liikmeid, kes tegutsesid aktiivselt endistel rannarootsi asualadel ja aitavad edastada infot kultuurinõukoguni ja vastupidi. Juhatus tänab kõiki koostööpartnereid ja kultuurinõukogu liikmeid, kes aitasid korraldada meie ühisüritusi: „70 aastat põgenemisest“ – mälestusüritus aastal 2014 Haapsalus ja Tallinnas, „Rootsi Päev 2015“ Noarootsis ja Eestirootslaste laulu- ja tantsupidu aastal 2016 Haapsalus.

Soovime edu ja koostöövalmidust uuele kultuurinõukogule ja juhatusele perioodiks 2017–2019! Soovime toredat ja põnevat mõttevahetust kõikidele, kel selleks vähegi soovi, sest üheskoos on oluliselt lihtsam ja muudatused ning edasiliikumine vajalikud.

Rapport från Kulturförvaltningen

Ingegerd Lindström

Det blåser nya vindar i Kulturministeriet i Tallinn. Med en ny kulturminister och hans nya medarbetare har man börjat ifrågasätta estlandssvenskar, boende i annat land, som behöriga att stå på minoritetslistan och att vara valbara till Kulturförvaltningen och att delta i valen.

År 2007 då Kulturförvaltningen startade, då under namnet Kulturrådet, tillät den då sittande regeringen att de estlandssvenskar som bodde i utlandet med ett estniskt medborgarskap, fick vara med på minoritetslistan. Det var naturligtvis mycket generöst av dem och detta har fungerat i nästan 10 år.

Redan i våras aviserade man dock från Kulturministeriet att kulturminister Indrek Saar, tillsammans med sina jurister, tittat närmare på vad lagen säger om nationella minoriteters kulturautonomi och de anser att de personer som får stå med på minoritetslistan endast är personer med estniskt medborgarskap som finns upptagna i deras befolkningsregister. Detta betyder alltså att man måste vara folkbokförd i Estland och ha en permanent adress där för att kunna vara valbar till Kulturförvaltningen och för att få stå på minoritetslistan.

Efter våra protester fick vi beskedet att detta val som sker i november, kan genomföras som vanligt men till nästa mandatperiod måste de nya reglerna tillämpas.

Men efter semestern fick vi ett brev där man istället säger att valet kan genomföras som vanligt men redan under första kvartalet skall de som bor i annat land än Estland avföras från listan och om de är valda till Kulturförvaltningen skall

de tas bort därifrån och ersättas med personer boende i Estland.

Styrelsen kallade till ett extra sammanträde med alla ledamöter i Kulturförvaltningen den 27 augusti och med på detta möte var statssekreteraren Anne-Ly Reimaa, specialisten Malle Saul från Kulturministeriet och Epp Mitt, ordförande i huvudkommittén för valets genomförande.

Epp Mitt framförde att det finns en lag om hur valet ska gå till samt hur huvudkommittén skall arbeta, men det finns ingenstans i lagen om hur man tar bort ledamöter under pågående mandatperiod och hur nya val skall ske då.

Flera av ledamöterna framförde sina protester mot ministeriets nya direktiv och diskussionerna gick mot förslag att ministeriet sköt fram denna övergångsperiod till nästa mandatperiod 2019 till att skjuta fram den 20 år.

Vi får avvakta ett slutgiltigt besked och till dess fortsätta som tidigare.

Val i november

Nu har ändå ett val genomförts enligt samma regler som tidigare

där även estlandssvenskar bosatta i Sverige deltagit som röstberättigade och valbara kandidater. I valet röstade 53,69 % av valmanskåren vilket är något bättre än vid föregående val. Det känns bra att det var så många som röstade trots allt.

Till det nya Kulturförvaltningen valdes för de kommande tre åren: *Ülo Kalm, Jana Stahl, Sten Berg, Elna Siimberg, Ingegerd Lindström, Kalev Kukk, Kai Tennisberg, Peeter Paemurru, Toivo Tomingas, Christer Vidgren, Lena Weesar, Jutta Holst, Erik Söderberg, Ants Aaman, Neeme Kari, Mart Laidmets, Lars Rönneberg, Valdek Slet, Bo Stenholm och Benny Westerby.*

Nu startar en ny mandatperiod och redaktionen ställer sina platser till förfogande för den nya styrelsen att bestämma vilka som fortsätter med tidningen de nästa tre åren. Tidningen som är en viktig länk till alla personer som finns på minoritetslistan så att informationen kan nå ut till alla om vad Kulturförvaltningen åstadkommer under åren samt att berika läsarna med både historiska och aktuella berättelser.

Foto: Anu Raagmaa

Bo Stenholm röstar på Aibolands museum i Hapsal.

Kultuuriomavalitsuse tegevusest

Ingegerd Lindström

Kultuuriministeeriumis Tallinnas puhuvad uued tuuled. Uus kultuuriminister ja tema uued töökaaslased on hakanud vaidlustama teises riigis elavate eestirootslaste kandmist rahvusnimekirja ning nende kandideerimist kultuurinõukokku ja osalemist valimistel.

2007. aastal, kui kultuuriomavalitsus kultuurinõukogu nime all tööd alustas, lubas toonane valitsus, et Eesti kodakondsusega välismaal elavad eestirootslased võisid olla kantud rahvusnimekirja. See oli muidugi nende poolt väga lahke ja nii on see toiminud ligi 10 aastat.

Juba kevadel teatati siiski kultuuriministeeriumist, et kultuuriminister Indrek Saar koos oma juristidega on lähemalt uurinud, mida ütleb seadus vähemusrahvuste kultuuriautonomia kohta ja nad on arvamusel, et rahvusnimekirjas saavad olla vaid Eesti kodakondsusega ja siinses elanike registris olevad inimesed. See tähendab, et rahvusnimekirja kantud ja valimistel osaleda saav inimene peab olema kantud Eesti elanike registrisse ja tal peab olema Eestis püsiv aadress.

Pärast proteste saime kinnituse, et nüüd novembris toimuvad valimised saab läbi viia endisel moel, kuid järgmisel mandaatperioodil tuleb arvestada uute reeglitega.

Pärast puhkusteperioodi saime aga kirja, kus seisis, et valimised saab küll endisel moel läbi viia, kuid esimese kvartali jooksul tuleb Eestis mitteelavad rootslased rahvusnimekirjast eemaldada ning

kui nad on valitud kultuurinõukokku, siis tuleb nad ka sealt tagasi kutsuda ja asendada Eestis elavate inimestega.

Juhatus kutsus 27. augustil erakorralisele kokkusaamisele kõik kultuurinõukogu liikmed ning sel kohtumisel osalesid ka kultuurilise mitmekesisuse asestantsler Anne-Ly Reimaa ja spetsialist Malle Saul kultuuriministeeriumist ning valimisi läbi viiva peakomitee esimees Epp Mitt.

Epp Mitt tõi välja, et olemas on küll seadus, kuidas valimised tuleb läbi viia ja kuidas peakomitee peab töötama, kuid kusagil seaduses pole kirjas, kuidas keset mandaatperioodi saadikuid tagasi kutsuda ja nende asemel uusi valida.

Mitmed saadikud avaldasid ministeeriumi uue direktiivi vastu protesti ning arutelud viisid selleni, et ministeeriumile tehti ettepanek lükata üleminekuperioodi järgmise mandaatperioodi 2019 kuni lükata see 20 aastat edasi.

Peame ära ootama lõpliku vastuse ja kuni selleni jätkama praegusel moel.

Valimised novembris

Nüüd on valimised toimunud siiski sama reegli järgi nagu eelmised, kus Rootsis elavad eestirootslased said osa võtta nii valijate kui ka kandidaatidena. Valimistel hääletas 53,69% valimisnimekirja kantutest, mida on rohkem kui eelmistel valimistel. On hea, et vaatamata kõigele nii paljud oma hääle andsid.

Uude kultuurinõukogusse valiti järgmiseks kolmeks aastaks: Ülo Kalm, Jana Stahl, Sten Berg, Elna Siimberg, Ingegerd Lindström, Kalev Kukkk, Kai Tennisberg, Peeter Paemurru, Toivo Tomingas, Christer Vidgren, Lena Weesar, Jutta Holst, Erik Söderberg, Ants Aaman, Neeme Kari, Mart Laidmets, Lars Rönnerberg, Valdek Slet, Bo Stenholm ja Benny Westerby.

Nüüd algab uus mandaatperiood ja toimetused annab uuele juhatusle otsustada, kes järgmisel kolmel aastal lehe tegemisega jätkab. Ajaleht on oluline ühenduslüli, et info kultuurinõukogus toimuvast jõuaks kõigi rahvusnimekirja kantud inimesteni ning samuti pakuks ajaleht lugusid nii ajaloo kui ka tänapäevast.

Rannarootsi muuseumis käib hääletus.

Foto: Anu Raagmaa

Sommaren 2016

Estlandssvenskarnas tredje sång- och dansfest

Ingegerd Lindström

Sol från klarblå himmel, massor av sångare, mycket publik och många dansare samt en skvätt åskregn framemot kvällen. Det kan nog sammanfatta den estlandssvenska sång- och dansfesten på lördagen den 2 juli i Hapsal.

Men festen började redan på fredagskvällen då Täljebälgarna från Sverige höll en dragspelskoncert på scenen utanför den vackra Kursalen i Hapsal. Vädret kunde inte ha varit bättre, det var strålande sol och kvällen var varm när ett relativt stort antal människor hade hittat vägen ner till Kursalen för att lyssna på musiken. De spelade härlig traditionell dragspelsmusik och närheten till havet och det vackra vädret förstärkte musikens kraft. En fin inledning på estlandssvenskarnas stora fest.

Lördagen började med ett mycket vackert väder och det höll sig nästan hela dagen. Dagen inleddes i domkyrkan i borgen med en bön och med sång. Biskop Tiit Salumäe inledde med att hälsa alla välkomna till sångfesten i Hapsal och sedan tog kyrkoherde Patrik Göransson från S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn vi och även kontraktsadjunkt Kristel Engman talade. Vi fick också lyssna till Raul Targamaa som sjöng "Led mig Gud" och "O Store Gud" där den underbara akustiken bar fram hans professionella röst.

Då den korta gudstjänsten avslutades var det dags för sångare och dansare att samlas för den traditionella paraden runt borgen.

Deltagarna ställer upp sig för paraden med alla deltagare. I spetsen gick Ülo Kalm och Anu Raagmaa från Aibolands museum med Sångfestens logotyp.

Foto: Jana Stahl

Då det var 329 sångare och 164 dansare som deltog blev det en lång, lång parad. Främst gick Ülo Kalm och Anu Raagmaa och efter dem följde Raul Targamaa, Jana Stahl och Peeter Paemurru från Kulturförvaltningens arbetsgrupp för sångfesten. Därefter följde landshövding Neeme Suur, borgmästaren Urmas Sukles, kulturministeriets vicekansler Anne-Ly Reimaa och Fredrik Nordin från Sveriges ambassad. Efter dem gick fem fanbärare med fanor från Sverige, Kulturförvaltningen, SOV Estland och Finland och alla sångare och dansare. När väl alla

var tillbaka på borggården började sångarna samlas på podiet. Där fick de stå under stekande sol medan inledningstalen hölls. Ülo Kalm hälsade alla välkomna till den tredje sång- och dansfesten. Efter hans inledning så delades årets medaljer ut till de utvalda Kulturbärarna. Detta år hade styrelsen valt att ge Kulturbärarens medalj till två män, Göte Brunberg från Rickul/Nuckö Hembygdsförening samt till Toomas Lilienberg från S:t Mikaelss församling i Tallinn, för deras värdefulla arbete för estlandssvenskarna. Toomas Lilienberg fanns inte på plats på grund av

hälsoskäl men medaljen togs emot av Juta Holst för vidarebefordran till Lilienberg.

Efter utdelandet av medaljer följde flera tal från Anne-Ly Reimaa, Neeme Suur, Urmas Sukles och Fredrik Nordin från ambassaden. Efter alla tal kunde festen börja.

Inledningsvis stod alla körer på podiet och tillsammans sjöng man Estlands nationalsång "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". Mäktigt! Efter det följde sång på sång och körerna sjöng ibland tillsammans och ibland var för sig. Det är riktigt mäktigt att höra så många sångare som sjunger tillsammans. I tillägg kan ni se vilka körer som deltog. Det var inte bara vackra hörselin-

tryck publiken bjöds på utan även underbara synintryck från alla dessa olika hembygdsdräkter. De lyste i alla färger och gav både sångerna och danserna ett lyft.

Efter cirka två timmar var det dags för en picknikpaus då sångare och dansare bjöds på lite mat och då publiken kunde inta något också. Efter den pausen var det så dags för dansarna att äntra scenen.

Spelmännen satt ovanför scenen och där kunde man finna allt från dragspel, fiol till säckpipa. Mycket skickliga musiker! De första som gjorde entré var Rågöbornas danslag. De framförde en dans som visade ett bröllop. Där fanns både brud, brudgum, åldersmor, åldersfar, oxen, kockmorarna och

många fler. En hel liten historia berättades i deras dans. Mycket uttrycksfullt och roande. Enligt en av dansarna var det en avsevärt förkortad version av dansen. Men som publik njöt man av det som ändå visades. Sedan följde dans på dans, olika danslag avlöste varandra och ibland dansade flera lag tillsammans. Som avslutning fanns nästan alla danslag på scenen och de gick ut bland publiken och bjöd upp så trängseln på scenen blev stor mot slutet men alla verkade tycka det var en rolig avslutning.

När själva sång- och dansfesten var slut vid sextiden på kvällen var det endast en timme kvar till dagens avslutning inne i domkyrkan. Alla manskörerna gav en särskild konsert och en liten stund innan den började så kom regnet. Men jag glömde snart att jag var våt och kall när väl konserten började. Manskörerna som tillsammans sjöng i den underbara akustiken i domkyrkan fick håret att resa sig på mina armar. Nyköpings manskör startade konserten med den vackra visan från Orsa "Kristallen den fina". Efter dem följde en vaggvisa från Ormsö, spelad på piano av den 12-åriga Hans-Mattias Kari. En riktig begåvning och kanske en framtida konsertpianist! Vi fick också återigen lyssna på Raul Targamaa som denna gång sjöng ett stycke ur operan "Rinaldo" av Händel. Hela konserten blev en härlig avslutning på denna estlandssvenskarnas tredje sång- och dansfest.

Körer

Från Sverige: Aibokören, Rådmansö Skärgårdskör, Stockholms Estniska Kör, Nyköpings Manskör

Från Estland: S:t Mikaelskören, Padise kör, Taritu, Kammakören Kuldjala Lauluselts

Kvinnokörer Kaasike, Netty

Manskörer Runo, Lihula, Mihkel Lüdigi nim. Meeskoor

Från Finland: Östersundom Sångkör

Musik

Från Estland: Talharpare från Ormsö och två blåsorkestrar: Mäetaguse Puhkpilliorkester ja Haapsalu Puhkpilliorkester

Från Sverige: Täljebälgarna

Danslag

Från Sverige: Rågöbornas Danslag, Virvel från Stockholm.

Från Estland: Juhukse, Kalurineiid, Leesikad, Leigarid, Lepalind, Noarootsi Naised, Tantsupisik, Vormsi Rahvatantsurühm, Ürgleigarid

Ormsö danslag på scenen. Foto: Jana Stahl

Patrik Göransson och Kristel Engman läste Sång- och dansfestens prolog. (Se prologen i förra numret av Estlandssvensk)
Foto: Ingegerd Lindström

Nuckö danslag gör sig redo för upp-trädandet.

Foto: Ingegerd Lindström

Blåsorkester från Mäetaguse följer paraden.

Foto: Toivo Tomingas

Rågö danslag i ett av sina sista fram-trädande.

Foto: Ingegerd Lindström

Många åhörare satt tappert i den gassande solen.

Foto: Toivo Tomingas

Suvi 2016

Eestirootslaste laulu- ja tantsupidu

Ingegerd Lindström

Päike paistmas pilvitust taevast, suur hulk lauljaid, palju publikut ja rohkelt tantsijaid, samas tibatke äikesevihm õhtu lõpus. Nii võib kokku võtta laupäeval, 2. juulil Haapsalus toimunud eestirootslaste laulu- ja tantsupeo.

Pidu algas tegelikult juba reede õhtul, kui Rootsi ansambel Täljebälgarna andis akordionikontserdi kauni Kuursaali juures kõlakojas. Ilm polekski saanud olla parem: särav päike ja soe õhtu meelitas üsna suure rahvahulga Kuursaali juurde muusikat kuulama. Pillimehed mängisid kaunist traditsioonilist akordionimuusikat ning mere lähedus ja kaunis ilm lisas muusikale jõudu. Kena sissejuhatust eestirootslaste suurele peole.

Laupäev algas väga ilusa ilmaga ja nii püsis see peaaegu kogu päeva. Päeva juhatas linnuses asuvas toomkirikus sisse palve ja laul. Kõigepealt tervitas piiskop Tiit Salumäe kõiki Haapsallu laulupeole saabunud ning seejärel kõnelesid Rootsi-Mihkli koguduse kirikuõpetaja Patrik Göransson ja Haapsalu Püha Johannese koguduse õpetaja Kristel Engman. Saime kuulata ka Raul Targamaad, kes laulis "Led mig Gud" („Juhata mind Jumal”) ja "O Store Gud" („Oo suur Jumal”), suurepärase akustika kandis edasi tema professionaalset häält.

Jumalateenistuse lõppedes oli lauljatel ja tantsijatel aeg koguneda traditsiooniliseks rongkäiguks ümber linnuse. Pikast, pikast rongkäigust võttis osa 329 lauljat ja 164 tantsijat. Kõige ees kõndisid Ülo Kalm ja Anu Raagmaa ning neile järgnesid kultuurinõukogu laulupeo töögrupi liikmed Raul Targamaa, Jana Stahl ja Peeter Paemurru.

Seejärel tulid Lääne maavanem Neeme Suur, Haapsalu linnapea Urmas Sukles, kultuuriministri asekantsler Anne-Ly Reimaa ja Fredrik Nordin Rootsi saatkonnast. Neile järgnesid viis lippurit Rootsi, kultuurinõukogu, SOV, Eesti ja Soome lippudega ning kõik lauljad ja tantsijad.

tervitas kõiki kolmandal laulu- ja tantsupeol. Pärast tema sissejuhatust anti üle medalid tänavustele kultuurikandja tiitli pälvinutele. Juhatus oli sel aastal otsustanud anda kultuurikandja medali kahele mehele: Göte Brunbergile Riguldi/Noarootsi kodukandiühingust ja Toomas Lilienbergile Tallinna Rootsi-Mihkli kogudusest, tunnustamaks nende väärtuslikku tööd eestirootslaste heaks. Toomas Lilienberg polnud tervislikel põhjustel kohal, kuid medali võttis tema nimel vastu Jutta Holst.

Medalite jagamisele järgnesid kõned Anne-Ly Reimaalt, Neeme Suurelt, Urmas Sukleselt ja Fredrik Nordinilt. Pärast kõnesid sai pidu alata.

Peo alguses olid laulval kõik koorid ja koos lauldi Eesti rahvushümni "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". Võimas! Seejärel järgnes üks laul teisele ning koorid laulsid nii ühiselt kui ka eraldi. On tõeliselt võimas kuulda nii paljusid lauljaid üheskoos laulmas. Artikli lisas on ära toodud ka peol osale-

nud koorid. Publikule ei pakutud pelgalt kuulmiselamust, vaid ka suurepärase vaatepildi kõigi eri paikade raharõivastest. Värvid särasid ja andsid nii lauljatele kui ka tantsijatele indu juurde.

Pärast kahte tundi oli järg piknikupausi käes – lauljatele ja tant-

Kõneles ka Lääne maavanem Neeme Suur.

Foto: Ingegerd Lindström

Kui kõik olid linnusesse tagasi jõudnud, hakkasid lauljad lavale kogunema. Seal pidid nad seisma kõrvetava päikese all, kuni peokõned said peetud. Ülo Kalm

sijatele pakuti süüa ja ka publik sai võimaluse midagi põske pista. Pärast pausi oli laval järg tantsijate käes.

Pillimehed võtsid kohad sisse lava kohal ning orkestrist võis leida mitmesuguseid pille alates lõõtsast, viiulist kuni torupillini. Väga kogenud muusikud! Esimese etteaste tegi pakrilaste tantsurühm, esitades pulmatantsu. Seal olid nii pruut kui ka peigmees, ämm, äi, härg, kokaeided (kockmorarna) ja paljud teised. Tantsu kaudu jutustati terve lugu. Väga väljendusrikas ja lõbus. Tantsijate sõnul oli see märkimisväärselt kõrbitud versioon tantsust, kuid publik nautis laval nähtut. Seejärel tantsiti üks tants teise järel, tantsurühmad vahetasid üksteist välja ja vahepeal tantsis laval mitu rühma koos. Peo lõpul olid pea kõik tantsijad laval ja palusid ka pealtvaatajaid tantsima, nii et peo lõpuks oli laval üsna kitsas, kuid kõigile paistis see meeldivat.

Kui laulu- ja tantsupidu losiõuel oli kella kuue paiku õhtul lõppenud, jäi vaid tund päeva lõpetamiseks toomkirikus. Meeskoorid andsid seal eraldi kontserdi. Hetk enne kontserdi algust algas vihma sadu, kuid kontserdi algusega unustasin peagi külma- ja märjatunde. Meeskooride ühine laul suurepärase akustikaga toomkirikus tõi kananaha ihule. Kontserti alustas Nyköpings meeskoor kauni Orsa viisiga "Kristallen den fina". Seejärel mängis 12-aastane Hans-Mattias Kari klaveril Vormsi hällilaulu. Poiss on tõeline talent ja võib-olla tulevane kontsertpianist! Taas saime kuulda ka Raul Targamaad, kes sel korral laulis aaria Händeli ooperist "Rinaldo".

Kogu kontsert oli suurepärase lõpp eestirootslaste kolmandale laulu- ja tantsupeole.

Koorid

Rootsist: Aibokören, Rådmansö Skärgårdskör, Stockholms Estniska Kör, Nyköpings Manskör

Eestist: Rootsi-Mihkli kiriku koor, Padise koor, Taritu, kammerkoor Kuldjala Lauluselts

Naiskoorid Kaasike, Netty

Meeskoorid Runo, Lihula, Mihkel Lüdigi nim. Meeskoor

Soomest: Östersundom Sångkör

Muusikud

Eestist: Vormsi talharpamängijad ja kaks puhkpilliorkestrit: Mäetaguse Puhkpilliorkester ja Haapsalu Puhkpilliorkester

Rootsist: Täljebälgarna

Tantsurühmad

Rootsist: Rågåbornas Danslag, Virvel Stockholmist

Eestist: Juhukse, Kalurineid, Leesikad, Leigarid, Lepalind, Noarootsi Naised, Tantsupisik, Vormsi Rahvatantsurühm, Ürgleigarid

Tantsijad harjutasid eelmisel õhtul hoolikalt.

Foto: Jana Stahl

Rådmansö skärgårdskör Rootsist.

Tantsimisest võtsid osa nii noored kui ka vanad.

Foto: Ingegerd Lindström

Årets Kulturbärare

Ingegerd Lindström

Kulturförvaltningen beslöt 2014 att instifta ett hedersomnämmande, Årets Kulturbärare, som skulle utdelas till personer som gjort en insats för estlandssvenskarna. Första året, 2015, gick utmärkelsen till Ivar Rüütli och Endel Enggrön. Det fysiska beviset på hedersutnämningen blev en medalj i brons med Hans Pöhls porträtt på. I år tilldelades tre personer denna medalj och dessa var Göte Brunberg född i Rosleps by, Toomas Lilienberg, kyrkorådsordförande i S:t Mikael's församling sedan 1980-talet och sist men inte minst Hans Majestät kung Carl XVI Gustav. Den senare fick medaljen som tack för det stöd och ekonomiska bistånd estlandssvenskarna fått genom Gustav II Adolfs fond.

Göte Brunberg

Göte var en självklar kandidat att få utmärkelsen. Han har gjort stora insatser för estlandssvenskarna genom sin kunnighet och sitt idoga forskande på estlandssvenska släkter i Rickul/Nucköområdet. Han har också lagt ut sin släktdatabas på föreningens hemsida där alla kan gå in och forska efter sin släkt. Han har även lagt ut SOV stora bildarkiv på internet så alla, från alla estlandssvenska områden, kan leta upp bilder på sin släkt och bilder på gårdar, personer och tilldragelser.

Han har varit redaktör för Rickul/Nuckös Medlemsblad och skriver ännu i varje nummer en artikel om tider som flytt. Hans stora kunskap är ovärderlig för inte bara Rickul/Nuckös Hembygdsförening utan även för andra Hembygdsföreningar. Han har även skrivit ett antal böcker och det sista alstret

*Göte Brunberg med sin medalj om halsen.
Foto: Ingegerd Lindström*

var "Ordbok för Rickulmålet med Formlära för nuckösvenskan". Han har skrivit formläran och förklarat grunderna för dialekten. Han har också skrivit en tvåspråkig bok om Rosleps by, en bok om Rosleps kapell och medverkat i ett antal andra böcker.

Han är och har alltid varit en eldsjäl när det gäller att bevara den estlandssvenska kulturen och hans kunnande är enormt.

*Göte Brunberg har
nyss fått sin medalj
av Ülo Kalm.
Foto: Ingegerd Lindström*

Toomas Lilienberg

Toomas Lilienberg har varit och är ordförande i S:t Mikael's kyrkoråd sedan slutet på 1980-talet då församlingen kunde återuppta sin verksamhet. Han tillför församlingen klokskap och förhandlingsskicklighet i kontakter med myndigheter och bidragsgivare.

Medaljerna delades ut av Kulturförvaltningens stiftelses ordförande Ülo Kalm på Estlandssvenskarnas sång- och dansfest.

Tyvärr kunde inte Toomas Lilienberg delta på grund av hälsoskäl men Jutta Holst tog emot hans medalj för vidarebefordran till Toomas.

Aasta kultuurikandja

Ingegerd Lindström

Eestirootslaste kultuuriomavalitsus otsustas 2014. aastal hakata välja andma eestirootsi kultuurikandja aunimetust eestirootslusesse panustanud inimestele. Esimesel aastal, 2015 said tiitli Ivar Rütli ja Endel Enggrön. Tiitliga kaasneb Hans Pöhli kujutisega pronksist medal.

Sel aastal anti medal kolmele inimesele ja nendeks olid Rooslepa sündinud Göte Brunberg, 1980. aastatest Rootsi-Mihkli kiriku juhatuse esimees olnud Toomas Lilienberg ning viimase, kuid mitte vähetähtsana Tema Majesteet kuningas Carl XVI Gustav. Viimatinimetatu sai medali tänuks eestirootslaste toetamise ja rahalise toetuse eest läbi Gustav II Adolfi fondi.

Göte Brunberg

Göte oli tiitlile iseenesestmõistetav kandidaat. Ta on oma teadmiste ja Riguldi/Noarootsi suguvõsade väsimatu uurimisega panustanud eestirootslusesse palju. Oma koostatud suguvõsade andmebaasi on ta üles pannud ühingu kodulehele, kus kõik saavad seda kasutada ja oma suguvõsa kohta uurida. Ta on internetti pannud ka SOV suure pildiarhiivi, nii et kõik saaksid kõigilt eestirootsi aladelt otsida pilte oma sugulaste, talude ja sündmuste kohta.

Ta on olnud Riguldi/Noarootsi kodukandiühingu infolehe toimetaja ja kirjutab siiani igasse numbrisse artikli möödunud aegadest. Tema suured teadmised on hindamatud mitte üksnes Riguldi/Noarootsi kodukandiühingule, vaid ka teistele kodukandiühingutele. Ta on kirjutanud ka mitmeid raamatuid

Toomas Lilienberg.
Foto: Margareta Hammerman

Juta Holst võtab vastu Toomas Lilienbergi medali.
Foto: Ingegerd Lindström

ja viimane artikkel oli "Ordbok för Rickulmålet med Formlära för nuckösvenskan" („Riguldi keele sõnaraamat koos noarootsi rootsi keele vormiõpetusega"). Ta on kirjutanud vormiõpetusest ja selgitanud murde aluseid. Göte on kirjutanud ka kakskeelse raamatu Rooslepa külast, raamatu Rooslepa kabelist ja olnud mitme teise raamatu kaasautor.

Ta on alati olnud sädeinimene kõiges, mis puudutab eestirootsi kultuuri säilitamist ja tema teadmised on mõõtmatud.

Toomas Lilienberg

Toomas Lilienberg on olnud ja on Rootsi-Mihkli koguduse nõukogu esimees 1980. aastate lõpust, mil kogudus sai tegevuse taastada. Ta lisab kogudusele tarkust ja läbirääkimisoskust suheldes ametivõimude ja toetajatega.

Medalid andis eestirootslaste laulu- ja tantsupeol üle kultuuriomavalitsuse esimees Ülo Kalm. Kahjuks ei saanud Toomas Lilienberg tervislikel põhjustel kohal viibida, kuid tema nimel võttis medali vastu Juta Holst.

Sommaren 2016

Den gångna sommarens resor till öarna

Toivo Tomingas

Sommaren har återigen övergått i höst och det är hög tid att skriva om vad som skett och företagits.

Till härkomsten är jag ju Ormsöpojke och nog är det så att barndomens trakter ligger en nära om hjärtat. Även i år gav sommaren flera tillfällen att besöka hemön. Alltid med ett antal gravljus och ibland även blommor till alla käras viloplatser. Några bilder tar jag alltid och tänker att kanske duger några av dem även till föreningen Ormsö Blods nästa bok.

Midsommardagen och Segerdagen ligger intill varann i kalendern, och därför blev det ljus såväl vid minnesstenen över Frihetskriget som vid Hans Pöhls och Maria Murmans gravar. Det vore också skam att glömma platsen för Norrbyskolan.

Midsommar i Diby

Midsommar firade vi på Dibyberget, precis som förr men återhållsammare. Men allt nödvändigt fanns på plats och det fungerade. I början av sommaren gick jag med i en pétanqueklubb och hade nu kloten med mig i Diby. De blev väldigt populära och vi kastade tills mörkret föll och vi var tvungna att avbryta. Monika och Verner spelade musik, regnet upphörde precis i rätt stund, och på gräsmattan sågs dansande par fram till tidiga morgontimman.

Jag måste erkänna att jag börjar bli gammal. Något danslejon är jag

Några passade på att dansa till säckpipans toner.

Foto: Toivo Tomingas

inte längre och att vara uppe fram till morgonen är också svårt. Låt de unga ta hand om allt det där! Dessutom hade jag bestämt träff i Korkis hamn med kyrkoherde Patrik Göransson, redan i våras, till den 26 juni om morgonen, för att för första gången i mitt liv besöka Rågöarna.

Rågöresa

Sannerligen! Så blev det också. Mellan Padis och Korkis var det vägbygge och vägen var tjock av lera i regnet. När jag kom fram till Korkis var det omöjligt att se vilken färg bilen egentligen hade under all lera. Men regn brukar lyckligtvis komma och gå. Så skedde även denna dag. Jag hade med mig paraply och en skinnjacka, som blivit för stor för mig. Ja, jag har ju tappat 37 kilo på ett halvår!

Detta om detta. Jag var inte riktigt förberedd på det som skulle följa, men slutet gott, allting gott. Båten som förde oss till Lilla Rågö hette Arabella, och resenärerna sitter i henne på två led, som på

hästryggar. Var och en har en metallbåge att hålla fast sig i och som också fungerar som ryggstöd för personen framför. Det känns bra och tryggt. Men nu hände det sig så att åskan bröt loss precis i avfärdsögonblicket, och himlens luckor öppnade sig. I tanken tackade jag Gud, som hade befallt mig att ta på skinnjackan. Båten körde mycket fort i regnet och att öppna paraplyet var det inte tal om. Jag skulle ha flugit iväg som Mary Poppins med det. I själva verket var regnet så tätt att det stack som nålar i ansiktet, och trots att jag bär glasögon höll jag ögonen slutna större delen av tiden.

Men det dröjde inte länge – bara en kvart – tills vi var i land på ön. Viken var lugn, regnet upphörde, solen sken på himlen och hela denna idyll njöt vi av i sällskap med flera hundra skrikande silvertärnor och deras ungar, som kilade längs de grå kalkstensvallarna av klappersten. Kamouflagefärgerna var perfekta. Fågelungarna var mycket svåra att urskilja när de stod stilla.

Öns transportsystem är säreget, som förväntat. Traktorer skjutsade runt folk på bänkförsedda släpkärror, där stegar togs med för att man skulle kunna komma av och på.

Tre båtlastar med folk på utflykt kom till ön och vi rymdes i två traktorkärror. Naturintresserad som jag är fångades jag av öns flora. Det var ju försommar, och träd, buskar och ängsgräs, som på fastlandet redan hade blommat ut, blommade här ännu för fullt. Guiden visade oss några lila lågväxande blomställningar vid sidan av vägen och berättade: "Titta, det där är orkidéer. Närmare bestämt brudsporre." (*Gymnadenia conopsea*). Vidare lade jag märke till åkrar som var runda till formen och omgärdade av stengårdsgårdar. På min fråga fick jag ett uttömmande svar – på det viset var det enklare att slå höet kring åkern med hästdragna slåttermaskiner!

Spår av horndjur

Om jag nu övergår till faunan, så syntes det överallt spår av stora horndjur – rivna enbuskar och komockor – men djuren själva

syntes inte till någonstans. Troligen handlade det dock om köttdjur.

Vår färd förde oss till det gamla kyrktornet och kyrkogården, där Patrik ordnade en gudstjänst.

Patrik hade tydligen kommit överens med högre makter om vädret, som förblev vackert, varmt och stillsamt under hela gudstjänsten och mången, som förut blivit blöt i båten, hann torka upp. Men naturen hade ändå andra planer, och medan "Fader vår, som är i himmelen..." ljud över de församlades läppar mullrade redan åskan. Jag tog några bilder och tänkte i mitt stilla sinne, att det är barbarer som förvridit eller förstört alla gravkors av metall. De flesta kors hade troligen tagits till skroten av packet.

Nu var det dags att kliva upp i traktorkärrorna igen och färden tog oss vidare till byn, där lunchen redan var uppdukad i en stor paviljong med grusgolv. En gryta med jättegod köttsoffa med klimp tog slut på några minuter och de talrika pannkakorna likaså. Ute stod nu regnet som spön i backen. Eller forsade ned, om det är lättare att förstå. Den varma soppan och

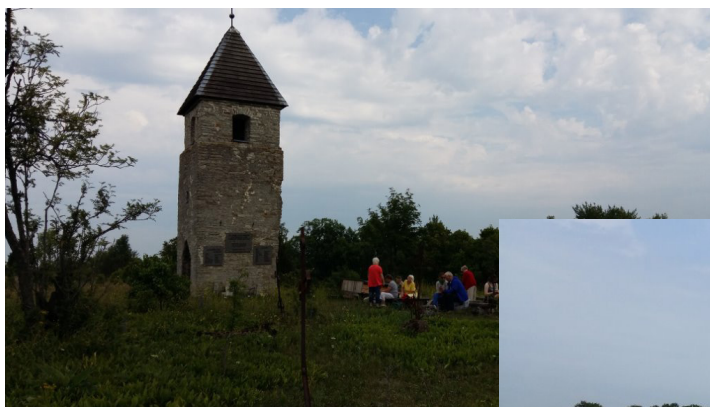
husmors varma hjärta hade tänt gästernas danslust, och till ackompanjemang av säckpipa togs folkdanssteg mellan borden.

Men, som sagt – regnet kommer och går, eller åtminstone gör uppehåll, och efter ett tag kunde vi, hoppande mellan pölarna, ta oss till traktorkärrorna igen. Den här gången gick färden till förbindelsestället mellan de två Rågöarna. Å gode Gud! En lokal bonde hade dragit ihop hundratals meterstora undervisningsbomber, som ryska militären under åren hade fällt över öarna, och på toppen av denna militärjärnhög hade han lyft upp en personbil av märket Moskvits!

Jaja! Detta minnesmärke var inget annat än en otvetydig anklagelse och ett fördömande av allt som sovjetmakten gjort på Rågöarna.

Längs den vidare färden mot kusten brer steniga, enbusktäckta ängsmarker ut sig på båda sidor vägen, och ett vidsträckt stenfält, vars like jag inte sett på fastlandet.

Intressant. Mycket intressant var denna dag på Rågö. I själen längtar jag efter att komma tillbaka någon gång och se mer!

*Lilla Rågö kapelltorn.
Foto: Toivo Tomingas*

*Stenar, stenar och massor av stenar utgjorde en intressant syn på Lilla Rågö.
Foto: Toivo Tomingas*

Suvi 2016

Möödunud suve reisirid saartele

Toivo Tomingas

Suvest on jällegi sügis saanud ja viimane aeg on kirja panna, kus käidud ja mida nähtud.

Päritolult olen ma ju Vormsi poiss ja üks lapsepõlvemaa on ikka ja alati südamele lähedal. Ka tänavu suvel oli mul mitut puhku võimalus kodusaarel käia. Alati kaasas ports kalmuküünlaid ja vahel ka lilli kallite haudadele. Alati teen mõne pildi ja mõtlen, et ehk kõlbab midagi ka „Vormsi Veri“ järgmisse raamatusse.

Jaanipäev ja Võidupüha on kalendris kõrvuti. Nii saidki küünlad ka Vabadussõja mälestuskivi juurde, Hans Pöhli ja Maria Murmani haudadele. Ka Norrby koolikoht on paik, mida oleks patt unustada.

Jaanipäev Dibys

Jaanipäeva tähistasime seekordki Diby mäel, nagu varemgi, kuid tagasihoidlikumalt. Aga kõik vajalik oli olemas ja toimus. Ma liitusin suve hakatuses petaniklubi ja kuulid olid Dibyski kaasas. Osutusid väga populaarseks ja neid pilluti, kuni läks nii pimedaks, et tuli lõpuks katkestada. Monika ja Verner tegid muusikat, vihm läks õigeaks ajaks üle ja tantsupaare oli murul varajase hommikuni.

Pean tunnistama, et hakkan vanaks jääma. Tantsulõvi pole ma enam ammu ja hommikuni üleval olla on ka raske. Las see kõik jääda noorematele! Seda enam, et juba kevadel olin kokku leppinud hr.

*Transpordi eest saarele hoolitses Erik Söderberg.
Foto: Ingegerd Lindström*

Patrik Göranssoniga, et 26. juunil sõidan hommikul Kurkse sadamasse, et elus esimest korda külastada Pakri saari.

Pakri saarele

Tõesti! Nii see läkski. Padise-Kurkse tee oli remondis ja vihmast pak-sult porine. Kui Kurksesse sain, polnud auto õiget värvi pori alt enam nähagi. Aga vihm on õnneks komme tulla ja üle minna. Nii läks ka sel päeval. Mul oli kaasas vihmavari ja selleks ajaks juba liigagi suureks jäänud nahkjope. Olen ma ju kaotanud poole aastaga 37 kilo!

See selleks. Mu vaim ei olnud päris valmis selleks, mis edasi tuli, kuid kõik sujus lõpuks kenasti. Paat, millega Väike-Pakrile sõitsime, kannab nime „Arabella“ ja

reisijad istuvad selles kahes reas, nagu hobuste seljas. Igäühel metallkaar, millest kinni hoida ja seesama kaar on ka eesistuja jaoks seljatugi. Hea, kindel tunne. Juhtus aga nii, et sõit läks lahti kõuemürina saatel, mis avas ka taevaluugid tihedale vihmale. Täna sin mõttes Jumalat, kes käskis nahkjope selga panna. Paat sõitis vihmas väga kiiresti ja vihmavarju avamisest polnud juttugi. Oleksin koos sellega Mary Poppinsina minema lennanud. Tegelikult oli vihm nii tihe, et lausa nõelus nägu ja vaatamata sellele, et kannan prille, olid mu silmad enamus aega kinni.

Ega see kaua kestnud. Veerandi tunni pärast olime saare rannikul, vaikselt abajas, vihm oli möödas, päike säras taevas ja kogu seda

idüllil nautisid koos meiega mitusada taeva all käratsevat randtiiru ja nende pojad, kes vudisid mööda halle paeklibuvalle. Maskeerumisevärvid olid ideaalsed. Linnupoegi oli väga raske eristada, kui nad paigal olid.

Transport saarel on omapärane, nagu arvatagi võis. Rahvast sõidutasid traktorid, millel pinkidega kärud sabas ja redelid kaasas, et peale ja maha saaks.

Kolm paaditait tuli retkelisi saarele ja mahtusime ära kahe traktori kärudesse. Mind, kui loodusehuvilist paelus saare floora. Oli ju veel kevadepoolne suvi ja puud-põõsad-heintaimed, mis suures maal juba ära õitsenud, olid siin veel õites. Giid juhtis tähelepanu lilladele lillepuhmadele teede ääres ja tutvustas kõigile: „Vaadake, need seal on orhideed, kápalised. Täpsemalt harilik káoraamat (Gymnadenia conopsea). Veel paelusid minu tähelepanu ümmargused põllud, piiratud kiviaedadega. Sain ka küsimusele ammendava vastuse – nii on hobuniidukiga põllu ümbert heinamaad parem niita!

Kui faunast rääkida, siis kõikjal oli märke, mida jätavad endast suured sarvloomad – räsitud kadakad ja lehmakoogid, kuid sarvikuid endid ei olnud kuskil näha. Ilmselt siiski lihaveised.

Meie teekond viis vana kirikutorni ja kalmistu juurde, kus Patrik korraldas jumalateenistuse.

Patrikul oli taevaste jõududega ilmselt kokkulepe ilma suhtes. Ilm püsis ilus, soe ja vaikne kogu teenistuse aja ja mõnigi, kes enne paadis märjaks sai, jõudis ära kuivada. Aga et loodusel oli siiski plaan sel korral maad kasta, siis „Meie Isa, kes Sa oled taevas...“ kõlas kirikuliste huulilt juba kõuekõmina saatel. Tegin mõned pildid ja nentisin mõttes, et barbarid olid väänanud puruks ja kõveraks kõik metallist hauaristid. Enamus neist oli ilmselt kaabakate poolt vanarauaks viidud.

Aga oligi aeg jälle traktori-kärudesse asuda ja sõit viis meid nüüd külasse, kus suures kruusase põrandaga varjualuses olid juba lõunalaudad kaetud. Hiiglahea liha-klimbisupp kadus suurest kee-

dunõust mõne minutiga ja kogukad pannkoogikuhjad samuti. Väljas sadas nüüd täiest torust. Või oavarrest, kui nii paremini mõistetak on. Soe supp ja perenaise soe süda olid süüdanud külalistes tantsulusti ja nii läkski torupilli saatel laudade vahel rahvatantsusammus liikumiseks.

Kuid, nagu öeldud – vihm hakkab ja lõppeb, või vähemalt peab vahet ja mõne aja pärast saime lompide vahel hüpeldes taas traktori-kärudesse istuda. Seekord läks sõit kahe Pakri ühenduskoha suunas. Mu Jumal küll! Kohalik talumees oli kokku vedanud sadu meetripik-kusi õppepomme, mida Vene vägi oli aastate jooksul saatele visanud ja lõpuks selle militaaraukuhja otsa tõstnud sõiduauto Moskvitš!

Jajah! See mälestusmärk on küll ühemõtteline süüdistus ja hukkamõist kõige eest, mis Nõukogude võim Pakritel tegi.

Edasi rannikule sõites laiuvad kahte kätt kivised-kadakased karjamaad ja ulatuslik kivikülv, millist suurel maal pole näinudki.

Huvitav. Väga huvitav oli see päev Pakril. Hinge jäi soov kunagi jälle tulla, et rohkem näha!

Paat, mis viis meid Väike-Pakrile.

Foto: Ingegerd Lindström

Kablievaremetes jumalateenistust ootamas.

Pärast jumalateenistust kuulasime tublit torupillimängijat Leanne Barbot.

Sommaren 2016

Talko på Korsgården 2016

Andre Nõu

Chef för Runö museum

Alla som besökt Aibolands museum vet att på andra våningen ligger det ombonat dunkla biblioteks- och forskarrummet. Oktober är här, en skön tid att titta ut genom fönstret, se hur vinden viner bland de vajande träden och stormen driver vattnet ut ur bakre Hapsalviken. Där satt jag och pysslade i datorn med MuIS (Museernas Infosystem), med hörlurarna på huvudet och musiken spelande.

Någon började plötsligt berätta något bakom ryggen på mig; jag tittrade upp för att se vem som störde den museianställda i hans gärning. Ülo Kalm står bakom ryggen och talar om talkot på Korsgården i somras, det femte i ordningen, och om att det skulle behöva skrivas en berättelse om det i tidskriften Estlandssvensk. Jag protesterade inte länge, sommaren är ju i färskt minne. Helt lagom tid för att minnas allt detta.

Enligt Kulturministeriets direktiv flyttades Runö museum den 1 januari 2012 från Saaremaa museum till Aibolands museum, och samma års sommar inleddes också talkona på Korsgården på Runö. Aibolands museichef Ülo Kalm är ju bonde, hans händer och fötter suktar efter arbete och han tål inte att se sly eller gräs över knähöjd. Sålunda begav sig Aibolands museianställda från Hapsal för första gången mot Runö, för att skipa ordning på gården.

Korsgården efter talko i juli 2016.

Foto: Ülo Kalm

Det första året deltog bara 4 personer från Aiboland och Runö museer. De följande åren, då även kringla och vin bjöds, ökade deltagarantalet. Till talkot den 20-22 juli i år kom rekordartade över 60 deltagare. Vem var då alla dessa som deltog? För andra året i rad kom Runöfans från PERH (Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Nordestlands Regionsjukhus), för första gången deltog kulturarbetare och länsstyrelsetjänstemän från Valgamaa, naturligtvis såg man Aibolands museikollektiv i arbete, tillsammans med vänner från Hapsal. Runös lokalbefolkning är upptagen med att betjäna turister under sommaren, men flera hade kommit med kratta, spade eller traktor (exempelvis Jüri Keskaik).

Naturligtvis det lokala svenska samfundet: Leif, Susanne, Ellen, Pelle och andra. Inkallade som specialister var därutöver Aune Mark från Friluftsmuseet – bygge av stengårdsgårdar, Mirjam Rääbis från Kulturministeriet – tjärning av trä, Patrik Göransson från Svenska S:t Mikaelskyrkan – andligt liv,

Anne-Ly Reimaa från Kulturministeriet – fastighetsskötsel.

Innan jag går in på den långa listan över arbeten, vill jag berätta lite om fotoutställningen, den fjärde i ordningen, som öppnades den 20 juli på väggen till Korsgårdens mangårdslänga. Tidigare års fotoutställningar hade haft rubrikerna "En dag på Runö", "Runös träkyrka 370" och "Åbo skärgård i Finland". Nu till årets utställning. I Runö museums fotosamling finns bilder av runösvenskarnas arbete och förehavanden från början av 1900-talet. Även material från sovjettiden finns, men vad befolkningen gör idag, hur människorna går klädda nu, vilka frisyrier de har, det känns så vanligt och vardagligt. Händelsevis ville just folk från Hapsals fotoklubb besöka Runö. Det tog inte lång tid att föra samman de två idéerna och nå en gentlemannaöverenskommelse med Raivo Reimann: de kommer till ön och fotograferar, under en dag, människor de ser, i deras vardagliga sysslor, och jag sköter alla bekvämligheter åt fotograferna,

öppnar alla dörrar. På så vis ledde Hapsals fotoklubbs frivilliga arbete till den svartvita fotoutställningen "Runöetyder", som formgavs och färdigställdes av Egon Erkmann. Sammanlagt 27 bilder av lokalbor och andra. Jag nämner här fotonas upphovsmän och uttrycker tack för den stora möda de lagt ned: Janne Pölluaas, Tuuli Linnamägi, Anders Streng, Alari Pajula, Peter Lind, Raivo Reimann, Jaan Lutt och Kalle-Kusta Tõnisma.

Republikens president Toomas H. Ilves hade kommit till ön just samma dag, för att visa sin nya fru Ieva ön. Ülo tog på sig sin favoritroll igen – att ordna saker – och det slutade med att presidenten öppnade fotoutställningen, vilket lockade hela öbefolkningen och alla turister till Korsgården. Allt detta hade en skuggsida: förrådet av kringla, vin och vattenmeloner tog slut på en kvart.

Nu till arbetena. Eftersom talkot var det femte i ordningen uppstod frågan om det överhuvudtaget fanns något mer att göra ute på gården. Listan över arbeten på morgonen: iordningställande av rian i Korsgårdens mangårdslänga, återuppbyggnad av stengärdsgården, plantering av humle i en ny humleträdgård, barkning av timmer och tillsågning till rätt längder, markering av de tidigare bodarnas platser med timmerstockar, trädfällning, bortforsling av metallskrot, byte av klädesbodens taknock, tjärning av paviljongen och utedasset, rensning av sly i källaren. Sammanlagt ett tiotal arbeten av olika karaktär, inte ett enda av dem lämpat för vita

handskar och med middagssoppa som enda belöning. Ändå var det fler som hade velat komma och hjälpa till än vad som fick plats på båten.

Toivo Tomingas ägnade sig åt humleträdgården, timmer barkade de duktiga damerna Ene, Elna och Helle, Anu dirigerade arbetena i mangårdslängan, valgaborna skickade vi att jämna ut marken på platserna för de gamla bodarna och att märka ut dem med timmerstockar, Leo Filippov och svenskarna slet med stenbumlingar med Aune som förman.

*Gruppbild med Estlands president Toomas Hendrik Ilves och fru Ieva Ilves på Korsgården juli 2016.
Foto Jorma Friberg*

Talkoräven Pihlaku Peeter sökte hela tiden upp det tyngsta arbetet, för att middagssoppan skulle smaka desto bättre. PERH-medarbetarna hade alltid slut på arbetsuppgifter och krävde fler, ministeriets människor arbetade däremot tyst, felfritt och obemärkt.

Med andra ord rådde en sympatiskt rörig arbetsfördelning, och som alltid blev allting gjort och mer

därtill. Grannfrun Helju fick ved för vintern från de fällda träden.

Det var nu inte riktigt så att talkodeltagarna bara gick strikt från hamnen till natthärbärget till Korsgården. Programmet innehöll också ett besök på den nyligen öppnade fyren, utforskning av Runös, intill varandra liggande, kyrkor, stiftande av bekantskap med Kuunsi på nordspetsen och den flackare västkusten, i folkets hus tittade man på en muntert sprallig videoöversikt över tidigare års talkon. Ett särskilt tack till Jorma Friberg, som filmat och fotograferat talkona i fyra år redan, naturligtvis med målet att en vacker dag kunna lämna in en faktura på talkotimmarna till Kultturministeriet.

Kvällsprogrammet var individuellt. Om talkodeltagarna får del av arbetsglädje och lämnar Runö med vackra minnen, så måste jag tåla lokalbornas dagliga kommentarer på temat att Korsgården är i alltför gott skick och hitta svar på frågor om när gårdskomplexet blir klart, om man kommer att börja hålla lamm osv. Vi får väl se när komplexet blir klart, planerna är fina, men så länge inga stora pengar har börjat röra på sig slipar vi vidare med egna krafter på gården.

Tack till alla deltagare, stödjare (Runö Kommunstyrelse och Folkkulturcentrum) och organisatörer.

**RAHVAKULTUURI
K E S K U S**

Suvi 2016

Korsi talgud 2016

Andre Nõu

Ruhnu muuseumi juhataja

Kõik, kes on Rannarootsi muuseumis käinud, teavad, et teisel korrusel on mõnusalt hämar muuseumi teaduri ja raamatukogu tuba. Oktoobrikuu käsil ja just mõnus aeg aknast välja vaadata, kuidas tuul puid sasib ja torm Haapsalu tagalahe veest tühjaks viib. Seal ma istusingi ja nokitsesin arvutis MuIS-i kallal (Muuseumite Infosüsteem), kõrvaklapid peas ja muusika mängimas.

Keegi hakkas selja taga järsku midagi rääkima, vaatasin, et kes julgeb segada muuseumitöötajat tööpostil. Ülo Kalm seisab selja taga ja räägib, et suvel toimusid Korsi talu viiendad talgud ja sellest oleks tarvis kirjutada jutuke Eestirootslase ajakirja. Pikalt vastu ei vaielnud, suvi alles meeles. Nüüd ongi paras aeg seda kõike meenutada.

Kultuuriministeeriumi korraldusega liikus 1. jaanuaril 2012 aastal Ruhnu muuseum Saaremaa Muuseumi alt Rannarootsi muuseumi alla ja sama aasta suvel said alguse ka Korsi talu talgud Ruhnu saarel. Rannarootsi muuseumi direktor Ülo Kalm on ju talumees, kellel käed-jalad sügelevad töö järgi ja kes ei kannata võsa ja üle põlve heina silmaotsaski. Nii siis mindigi Rannarootsi muuseumi töötajatega Haapsalust esimest korda Ruhnu poole tee, et kord majja lüüa.

Esimesel aastal osaleski ainult 4 Rannarootsi ja Ruhnu muuseumi inimest. Järgmistel aastatel, kui hakati kringlit ja veini ka pakkuma, osalejate arv muudkui kasvas. Selle aasta 20.-22. juulil toimunud talgutele tuligi kohale rekordiliselt üle 60 osaleja. Kes need siis kõik kohal käisid? Teist aastat järjest osalesid talgutel PERH-i (Põhja-Eesti Regionaalhaigla) Ruhnu fännid, esimest korda käisid Valgamaa kultuuritöötajad ja maavalitsuse ametnikud, loomulikult nähti tööd tegemas Rannarootsi muuseumi kollektiivi koos Haapsalu sõpradega, Ruhnu kohalikud inimesed on suvisel ajal hõivatud turistide teenindamisega, kuid nii mõnigi oli reha, labida või traktoriga (nt Jüri Keskpäik) kohale tulnud. Loo-

mulikult kohalik rootsi kogukond: Leif, Susanne, Ellen, Pelle ja teised. Spetsialistidena oli kaasatud veel Aune Mark Vabaõhumuuseumist – kiviaia ehitus, Mirjam Rääbis Kultuuriministeeriumist – puidu tõrvamine, Patrik Göransson Rootsi-Mihkli kirikust – hingeelu, Anne-Ly Reimaa Kultuuriministeeriumist – kinnisvara hooldus.

Enne veel kui järgneb pikk tööde nimekiri, räägin natukene 20. juulil Korsi talu pikkmaja seinal avatud, järjekorras IV fotonäitusest. Mainin siinkohal ka eelmiste aastate fotonäituste pealkirjad: „Päev Ruhnus“, „Ruhnu puukirik 370“ ja „Turu saarestik Soomes“. Nüüd siis selle aastase näituse juurde. Ruhnu Muuseumi

Korsi talu juuni 2012 enne I talguid.

Foto: Ülo Kalm

fotokogus leidub ikka 20. sajandi alguses tehtud Ruhnu rootslaste tööde ja tegemiste pilte. Nõukogudeaegset olustikku leidub ka, aga mida tänapäeval kohalik inimene saarel teeb, kuidas riides käib, mis soengud peas, see tundub nii tavaline ja igapäevane. Parasjagu tahtsid Haapsalu Fotoklubi inimesed Ruhnust väisata. Kaua aega ei läinud, et need kaks otsa kokku viia ja Raivo Reimanniga härrasmehele kokkulepe sõlmida – nemad tulevad saarele ja pildistavad ühe päeva jooksul nähtud inimesi, nende igapäevaste toimetuste juures ja mina tagan fotograafidele saarel kõik mugavused, avan kõik ukSED. Nii valmiski Haapsalu Fotoklubi õhinapõhisusel must-valge fotonäitus „Ruhnu etüüdid“, mille kujundas ja valmistas Egon Erkmann. Kokku 27 pilti kohalikest ja vähem kohalikest inimestest. Toon välja fotode autorid ja avaldan siinkohal tänu suure vaeva nägijatele: Janne Põlluaas, Tuuli Linnamägi, Anders Streng, Alari Pajula, Peter Lind, Raivo Reimann, Jaan Lutt ja Kalle-Kusta Tõnisma.

Vabariigi President Toomas H. Ilves oli just samal näituse avamise kuupäeval oma uuele mõrslale proua Ievale tulnud Ruhnu saart tutvustama. Ülo tegi jälle oma leivanumbrit – ajas asja – asjaajamine päädis sellega, et president avas fotonäituse, mis meelitas kogu saarerahva ja turistidki Korsi talu õuele kohale. Sellel kõigel oli ka üks varjukülg – kringli, veini ja arbuusi varud lõppesid veerand tunniga.

Nüüd siis tööde juurde. Kuna talgud olid järjekorras viiendad, tekkis küsimus, et kas üldse on

President Ilves avas uue näituse ruhnlaste igapäevaelust.

Foto: Toivo Tomingas

veel midagi õue peal korrastada ja lihvida. Tööde nimekiri hommikul: Korsi talu pikkhoone rehetoa korrastamine, kivიაia taastamine, humalate istutamine ja tapuaia tegemine, palkide koorimine ja mõõtu saagimine, endiste aitade asukohtade markeerimine palkidega ja siltidega, puude maha võtmine, vanaraua vedamine, riideaia harjalaua vahetamine, varjualuse ja kemmergu tõrvamine, keldri puhastamine võsast. Kokku kümme erineva iseloomuga tööd, mitte ühtegi valge kindaga tehtavat tööd ja tasuks ainult lõunasupp. Kusjuures oleks veel rohkem inimesi tahtnud tulla talgutele ja kaasa aidata, aga laev sai täis.

Toivo Tomingas tegeles tapuaia, palke koorisid tragid vanaprouad Ene, Elna ja Helle, Anu kamandas pikkmajas, valgamaalased suunasime aitade asukohtade maa tasandamisele ja palkidega markeerimisele, Leo Filippov ja rootslased kikerdasid kivijurakatega kubjaseks Aune. Talguhunt Pihlaku Peeter otsis alati kõige raskema tööotsa, et lõunasupp pa-

remini maitseks. PERH-i töötajatel oli alati töö otsas ja nõudsid juurde, ministeeriumi inimesed aga töötasid vaikselt, veatult ja märkamatuult.

Ühesõnaga oli meeldivalt segane töökorraldus, nagu alati, kõik sai tehtud ja enamgi veel. Maha võetud puudest sai naabrinaine Helju omale talvepuud.

Ega see päris nii ka ei olnud, et talgulised liikusid marsruudil sadam-ööbimiskoht-Korsi talu. Programm sisaldas ka vastavat tuletorni külastust, Ruhnu kõrvuti seisvate kirikute uurimist, põhjatipu Kuunsi ja laugema läänekalda tutvustamist, rahvamajas vaadati möödunud aastaste talgute kelmikaid videoülevaateid. Eriline tänu Jorma Fribergile, kes on talgutegemisi üles pildistanud ja filminud juba neli aastat, loomulikult eesmärgiga, et saaks ühel heal päeval talgutööde tundide eest Kultuuriministeeriumile arve esitada.

Õhtune programm oli individuaalne. Kui talgulistele saab osaks tööõõm ja jäävad ilusad mälestused Ruhnust, siis mina pean taluma kohalike inimeste igapäevaseid kommentaare teemal, et Korsi talu on liiga heas korras ja leidma vastuseid küsimustele, millal kompleks valmis saab, kas lambaid hakatakse ka pidama, jne. Eks näis, millal kompleks valmis saab, plaanid on ilusad, aga senikaua kui suured rahad ei ole liikuma hakanud, lihvimine oma jõududega talu edasi.

Aitäh kõigile osalejatele, toetajatele (Ruhnu Vallavalitsus ja Rahvakultuurikeskus) ja organisaatoritele.

**RAHVAKULTUURI
K E S K U S**

Hemma på två ställen – ett besök hos Lars Göran Bäckman, Förby Backesa, Ormsö.

Text och foto Lena Weesar

Det var inte helt lätt att hitta till Lars Göran Bäckman i Förby på Ormsö. Lars Göran, eller Göran som han senare berättade att han också kallas, hade gett mig tydliga instruktioner om vilken väg jag skulle ta när jag kom in i byn efter att ha kört genom de öppna fälten på vägen ner till Förby. Men till slut hittade jag rätt – och kom fram till ett paradiset. För det var precis så det kändes. En trivsamt, välordnad, vacker gård i uppbyggnad med alla praktiska bekvämligheter. Lars Göran Bäckmans paradiset Backesa. I Förby. På Ormsö.

Utanför ladan, som visade sig innehålla en ordentligt utrustad verkstad med garage bland annat för arbetsmaskiner, stod Görans båt på en trailer. Lite längre bort en traktor modell mindre. I uthuset bakom fruktträd fanns våtutrymme, tvättmaskin och ett gäst- rum. Gårdsplanen, med äppelträd, omgärdades av höga askar och en stor björk och i det lilla huset som Göran byggt och bor i tills han fått bort den väldiga stenhögen som under sovjettiden skyfflats över grunden till Backesas ursprungliga boningshus, fanns det man behöver för att bo på gården, sommar som vinter. Göran berättade att allt är planerat och förberett för ett nytt och större hus på den plats där det ursprungliga boningshuset stått, det handlade bara om att få bort stenarna och gräva ur grunden. Ett inte så litet arbete som tagit sin tid då han också för hand borrar sönder stora stenblock med maskin, ett arbete som han nu anade slutet på.

Lars Göran Bäckman, Förby Backesa

Förby Backesa – Ormsöfamiljerna Bäckmans ursprung

Medan Göran visade mig runt på sin släktgård som han nu bygger upp från grunden sedan fem, sex år tillbaka berättade han om gårdens historia.

Genom Bo Nyman, Ormsös släktforskare, hade han fått veta att alla familjer med släktnamnet Bäckman på Ormsö har sitt ursprung just här, på Backesa och gården Robesa som låg intill. Det var alltså här Bäckman fått sitt namn, eller efternamn, vars ättlingar sedan kom att spridas över ön. Anfader var Simon Simonsson från Tompo, född 1670, som kom till Förby på 1700-talet och det kan ha varit han som byggt det boningshus vars grund Göran nu håller på att gräva fram. För Görans far, Algot Axel Bäckman, hade sagt att

huset han var född och uppvuxen i var från 1700-talet.

– I 300 år har gården nu gått från far till son. Visst är det häftigt! Självklart höll jag med. För vem kan säga något annat?

Hemma på två ställen

Sedan flera år tillbaka är Göran på Ormsö och Backesa från maj månad till första veckan i september. Han har också rest hit till jul och nyår.

– Ibland har det varit så mycket snö när jag kommit hit på vintern att snöslungan inte klarat av att ta bort snön från vägen, berättade han. Ett år fick jag lämna bilen och gå ner till gården med alla grejer jag hade med – i hög, packad drivsnö! Och sen fick jag skotta i flera dagar!

Göran driver en målerifirma och som egen företagare kan han lägga upp sin arbetstid som det passar honom, vilket gör att han kan vara på Ormsö hela sommaren

och också på vintern. Backesa har blivit ”hemma” för Göran.

– Det var en arbetskamrat från Grekland som fick mig att inse att jag faktiskt hör hemma här. Själva han alltid att han skulle åka hem på semester – hem, det var alltså Grekland för honom. När han fått veta att jag härstammar från Ormsö frågade han mig om jag också skulle åka hem under semestern. Det fick mig att tänka till. Jag minns att jag svarade: Ja, det ska jag. Jag ska åka hem. Hem till Förby Backesa.

Görans andra hem finns i Tullinge utanför Stockholm, inte i Tumba vilket Kustbon skrivit när tidningen uppmärksammade hans 65-års dag i år, påpekade han. Men att Göran verkligen skulle ha fyllt 65 är svårt att förstå – snarare såg han ut att vara minst tio år yngre och ännu var det inte dags för pensionering. Han ska jobba i två år, eller två vintrar, till, berättade han. Sedan fick han se.

Hemma på ett ställe – på Backesa?

Men har du tankar på att flytta hit för gott? Att bosätta dig här på Backesa? undrade jag.

– Tankarna finns, svarade han, för när jag inte är här så längtar jag ju hit. Jag vill göra iordning gården så det går att bo här och det skulle vara kul att prova om det vore möjligt. Att ha lite djur, höns för husbehov, får som betar på ängen. Fårstängsel har jag förresten redan köpt och helst skulle jag vilja ha höns av den ursprungliga Ormsö-stammen. Det vore fint. Vet du om de finns kvar?

Nej, det visste jag inte, men jag lovade att höra mig för.

Göran berättade att han hört att man hittat en ursprunglig höna på Fårö som levt vilt och klarat sig undan både rovfåglar och räv. Kanske fanns det en motsvarande Ormsöhöna? Ja, kanske?

Hönshuset fanns också redan förberett i det ena rummet i uthuset, det som nu fungerade som gästrum och där han målat väg-garna med sanitetskyddad färg som man lätt kan spola av och hålla ren. Samma slags färg som man har i operationssalar på sjukhus. Detta år hade han också grävt upp ett trädgårdsland där den första potatisskörden började bli klar.

Under en paus på Backesa

Att bli självförsörjande, åtminstone delvis, fanns också i Görans framtida planer. Men jorden var dålig och full med sten.

– Det verkar som att man skrapat av och tagit bort det översta jordlagret, matjorden, precis här.

Han visade mig en tydlig kant som gick runt landet där det också funnits ett stort potatisland innan man lämnat gården för Sverige. Ormsöpotatis som man fraktat med Ormsöskutor och bland annat sålt

i Stockholm där den var mycket uppskattad.

Vi fortsatte till traktorn som visade sig ha sin speciella historia av sammanträffande.

– Traktorn har jag köpt av Lars Åkerman, född i Borrby här på Ormsö. Han hade en liten gård på Södertörn söder om Stockholm och jag arrenderade jaktmark av honom. Tyvärr gick han bort innan traktorn kom hit till Ormsö så han fick aldrig veta det. Vilket var tråkigt. Lars Åkerman hade också en bror som överlevde Gulag och som jag träffade i Sverige. Hans år i deportation hade märkt honom. När jag frågade om åren där började han gråta. Det var hemskt.

Att det inte är helt riskfritt att iordningsställa en gård, eller en gårdsplan, på Ormsö har Göran också erfarenhet av och han berättade om hur han en dag grävt fram en granat.

– Den såg ut som en tecknad rymdraket med vingar och det visade sig vara en blindgångare. Jag la den på en mur, visste ju inte om den skulle explodera eller inte och så kontaktade jag Jonne Berggren i Hullo

– Rör den inte! varnade han och anmälde det hela. En hel bombsquad kom från Pärnu och de detonerade den här på ön. De kunde ju inte ta med en granat på färjan. Jag hörde smällen. Man kan undra hur länge den hade funnits här på Backesa.

Lite familjehistoria

Det var år 1993 Göran besökte Ormsö för första gången. Det var tillsammans med sin familj och visst tyckte han det var spännande och häftigt, minns han. Under uppväxtåren hade hans far inte pratat mycket om Ormsö och om livet där, det var först när Estland blev fritt som han började berätta. Sju år senare, när Göran fick lagfart på marken, och gården, blev han intresserad av Ormsö och Backesa på allvar. Han började gallra i skogen tillsammans med Ants Varblane som då var operativ chef för Skogsägarföreningen och han gick med i jaktlaget på ön. Vilket han fortfarande är medlem i.

Hans farfar Johan Bäckman, farmor Maria, född Hamberg, och faster Sylvi kom med fiskebåten Topp till Sverige tillsammans med 47 andra Ormsöbor. Topp, som kom att bli den största privata flykttransporten i en mindre båt från Ormsö under kriget, ägd av familjen Hamberg, Förby Hanasa. Det var 1943. Görans far, som hade varit med om en olycka orsakad av en granat på

Förby strand, hade fått plats på en av sjuktransporterna till Sverige.

Farfar Johans bror Lars hade mobiliserats i kriget och var en av dem som kom tillbaka till Ormsö när alla hade lämnat ön. Ett fotografi som familjen Bäckman fick när de kom tillbaka till Ormsö

Ormsöpotatis – den första skörden.

efter det att Estland åter blivit fritt bekräftade detta. Men trots alla efterforskningar de gjort om vad som hänt med Lars var det ingen som visste. Inte ett spår av Lars har de funnit. Något av ett mysterium, alltså.

Av Görans tre syskon har brodern Bengt och hans familj också byggt på en avstyckad del av Backesa. Bengts fru Lisa var där med barn och barnbarn och vi vinkade till varandra på avstånd. Till helgen skulle Görans son med flickvän komma till ön.

Vi fortsatte och småpratade lite om släktförhållandena på Ormsö, att alla på något sätt verkar ha en koppling till varandra. Att släkten på min morfars sida, Lars Ahlström från gården Nygårds i Kärrslätt, ursprungligen kom från Förby men flyttat till Kärrslätt och att en av min morfars systrar, Maria, gift sig med Anders Bäckman från Förby.

Vi gick förbi humlen som Göran planterat men som inte verkade vilja ta sig. För visst ska det väl vara så att varje gård på Ormsö bör ha sin egen humlegård? Vi inspekterade hans rök där han röker korngrynskorv, den traditionella Ormsökorven.

Och jag lämnade Förby Backesa. Lars Göran Bäckmans parad som han bygger upp och skapar utifrån tradition och nytänkande, med moderna medel men med fast förankring i Ormsös historia. Och jag kände mig glad – och mycket imponerad.

Rökugnen – för rökning av korngrynskorv med mera.

Kaks kodu – külas Lars Göran Bäckmanil Vormsil Förbi külas

Tekst ja foto: Lena Weesar

Teed Lars Göran Bäckmani juurde Vormsil, Förbi külla ei olnud väga lihtne leida. Lars Göran või Göran, nagu ta end hiljem lubas kutsuda, oli andnud mulle täpsed juhised, kuidas tulla, kui olen ületanud lagendiku Förbi külateel. Kuid lõpuks ma siiski leidsin õige tee – ning jõudsin kohale tõelisse paradiisi. Sest täpselt niisugune see mulle tundus. Meeldiv, hästi läbimõeldud, ilus talukoht, mis on ülesehitatud kõiki mugavusi ja praktilisust silmas pidades. Lars Göran Bäckmani paradiis Backesa talus Förbis, Vormsil.

Hästi sisustatud tööriistakuur – garaaž, kuhu oli mahutatud veel teisigi tööks vajalikke masinaid. Kuuri kõrval treileril Görani paat. Natuke eemal väiksem traktor. Viljapuude taga abihoone, milles pesuruum, pesupesemise võimalus ning külalistetuba. Õunapuudega õueala ümbritsesid kõrged lepad ja üks suur kask. Väike majake, mille Göran ise ehitas, kus oleks võimalik elada nii suvel kui talvel. Ajutine elukoht, kuni ta Backesa talu vana majavundamendi kohalt selle hiiglasliku kivihooniku, mis nõukogude ajal sinna kokku veetud, ära saab. Göran ütles, et plaanid ja ettevalmistused uue suure maja ehituseks vanale vundamendile on tehtud, kui vaid need kivid eest ära saaks, vundament lahti kaevata. Oma aja on võtnud suurte kivilahmakate katki puurimine käsipuurmasinaga (perhoraatori e. piigiga). Kivilõhkamine peaks olema nüüdseks tehtud.

Traktori juures – ostetud Rootsis Lars Åkermanilt, kes oli sündinud Borrby külas.

Backesa talu Förby külas – Bäckmanide suguvõsa Vormsist

Samal ajal, kui Göran mulle oma esivanemate talu näitas, mida ta on viis-kuus aastat tagasi üles hakkas ehitama, rääkis ta mulle ka talu ajaloost.

Vormsi suguvõsauurija Bo Nymanilt sai ta teda, et kõik perekonnad Vormsil, kelle nimi on Bäckman, on pärit just siit Backesast ja Robesa talust, mis asus siinsamas kõrval. Just siin said Bäckmanid oma perekonnanime, mis hiljem levis üle Vormsi. Esiisa Simon Simonsson Tompost sündis 1670. Ta tuli Förbysse 1800. sajandil, ning see võis olla tema, kes oli vana elumaja ehitanud, mille vundamenti nüüd Göran puhastab. Görani isa, Algot Axel Bäckman oli rääkinud, et maja kus ta sündis ja üles kasvas,

oli ehitatud 1800. sajandil. 300 aastat on talu läinud edasi isalt pojale. Kas pole see imeline! Loomulikult olen ma sellega nõus. Kes saaks öelda midagi muud?

Kaks kodu

Juba mitu aastat on Göran maikuust septembrikuu esimese nädalani Vormsil Backesal. Ta on siia tulnud ka jõuludeks ja aastavahetuseks.

– Vahest on olnud lund nii palju, et lumesahk pole suutnud lund ära lükata, jutustas ta. Ühel aastal pidin ma auto eemale jätma ning kõik asjad, mis mul kaasas oli üle tuisanud kõrgete lumevaalude talu juurde vedama ning seejärel sain mitu päeva lund kühveldada!

Backesa talust on saanud Görani “kodu”, sest tal on oma maalrifirma Rootsis, kus ta saab oma aega seada nii, et Vormsil on võimalik terved suved ning ka talvesid veeta.

– See oli üks töökaaslane Kreekast, kes pani mind aru saama, et mu kodu on siin. Ise ütles ta alati, et peab puhkuse ajal koju sõitma – kodu, see oli tema jaoks Kreeka. Kui ta kuulis, et ma olen Vormsil pärit, siis kohe küsis, et kas mina ka puhkuse ajal koju sõdan. See pani mind mõtlema. Mäletan, et vastasin talle: Jah ma sõidan koju. Koju Förby külla Backesa tallu.

Göran teine kodu asub Stockholmi lähedal Tullinges, mitte Tumbas, nagu Kustbonis tema 65. a. sünnipäeva puhul ekslikult oli viidatud. Aga Göranit vaadates, ei usuks, et ta hiljuti 65. sünnipäeva tähistas, pigem pakuks talle kümme aastat vähem. Kuid ikkagi ei ole aeg veel pensionile jääda. Ta arvab, et töötab kaks aastat või talve veel, eks siis näeb.

Kodu – Backesal?

Kas oled mõelnud päriselt siia Backesale kolimisest? küsisin ma.

– Mõtteid on, ütles ta, sest kui ma parasjagu siin ei ole, siis kohe igatsen siia. Ma tahan talu saada nii korda, et siin saaks elada, siis oleks päris tore proovida, kas see oleks ka võimalik. Et oleks mõned loomad oma tarbeks, kanad, lambad, kes aasal sööksid. Lambavõrk on mul muide juba ka ostetud ning eelistaksin vanu Vormsi tõugu kanu. See oleks tore. Kas sina tead, kas neid veel on olemas? Ei, sellest ei teadnud mina midagi, kuid lubasin, et uurin asja.

Göran rääkis, et Fårö saarelt oli leitud sealt pärit kana, kes elab seal metsikult ja jäänud alles vaatamata röövlindudele ja rebastele. Äkki on Vormsil ka mõni samasugune? Võib-olla?

Kanakuutki oli juba kõrvalhoo- ne ühte ruumi sisse seatud, kuid nüüd on see hoopis külalistetoana kasutusel, mille seinad ta oli vär-

vinud pesemiskindla värviga, mida on lihtne puhtana hoida. See on samasugune värv, mida kasutatakse haiglates operatsioonisaalides.

Sel aastal oli ta ka esimest korda kartuli maha pannud. Aga, et ise oma toit kasvatada, kasvõi osaliselt, on siiski Görani tulevikuplaanides. Muld on vilts ja kivine.

– Paisatab, nagu keegi oleks siit mulla pealmise parema kihi ära kraapinud.

Ta näitas mulle silmaga nähtavat vagu, mis läks kaarega sinna, kus enne Rootsi minekut oli suur kartulimaa olnud. Vormsi kartuleid viidi paadiga Stockholmi turule, kus see vägagi nõutud kaup oli.

Me jätkasime traktori juures, millel oli oma eriline lugu.

– Traktori ostsin ma Lars Åkermanilt, kes oli Vormsil Borrby külas sündinud. Tal oli väike majapidamine Stockholmist lõunapool asuvas Södertörnis ja ma rentisin temalt jahimaid. Kahjuks suri ta enne, kui traktori Vormsile tõin ja ta ei saanud seda kunagi teada. Sellest on kahju. Lars Åkermanil oli ka vend, kes elas Gulagi üle ja ma kohtusin temaga Rootsis.

Asumisel oldud aastad oli temale väga tugeva jälje jätnud. Kui

ma temalt seal oldud aastate kohta küsisin, hakkas ta nutma. See oli hirmus.

Göranil on ka kogemus, et ei ole päris riskivaba see talu ja selle ümbruse ülesehitamine ning korrastamine, siin Vormsil. Ta jutustas, kuidas ta ühel päeval maa kaevamisel kranaadi leidis.

– See nägi välja nagu joonistatud kosmoselaev, millel olid tiivad ja nägi välja lõhkemata plahvatusohtliku mürsuna. Kuna ma ei teadnud, kas see võib plahvatada või mitte, siis panin selle kivimüürile ning võtsin Jonne Berggreniga Hullost ühendust. Ära seda puutu! Hoiatas ta mind ja korraldas kõik ülejäänud. Pommirühm tuli Pärnust ja tegi pommi siin saarel kahjutuks. Nad ei saanud ju pommi endaga laevale võtta. Ma kuulsin kärgatust. Huvitav kaua see siin oli olnud?

Natuke perekonna ajalugu ...

Göran külastas Vormsit 1993. aastal esimest korda. Nad olid koos perega ning ta meenutab, et see oli väga huvitav ja tore. Kui ta laps oli, siis isa ei olnud väga palju Vormsist ja elust seal rääkinud. Alles siis kui Eesti jälle vabaks sai, hakkas ta rääkima. Seitse aastat hiljem,

Kivihunniku jäänused kohal, kus algselt elumaja asus.

kui Göran sai maaomandiõigusega talu tagasi, tekkis tal päriselt ka huvi Vormsi ja Backesa vastu. Ta hakkas metsa harvendama koos Ants Varblasega, kes tol ajal oli Erametsaomanike seltsi esimees ning Göranist sai saare jahiselt-si liige. Ta on seal liige siiani.

Isapoolne vanaisa Johan Bäckman, vanaema Maria, sündinud Hamberg ja tädi Sylvi ning 47 teist vormsilast tulid Rootsi kalapaadiga “Topp”. Perekond Hambergite kaluripaati “Topp” oli sõjaajal üks suuremaid eraisikule kuulunud transportaluseid Vormsilt. Hambergid olid pärit Förbyst Hanasa talust. Görani isa, kes oli Förby rannas granaadist haavata saanud, sai koha haigetranspordi laevale Rootsi 1943. aastal.

Vanaisa Johani vend Lars oli sõjaajal mobiliseeritud ja oli üks neist, kes tuli Vormsile tagasi pärast seda, kui kõik olid Vormsilt lahkunud. Foto, mille perekond Bäckman sai, kui nad Vormsile tagasi tulid, tõestab seda. Kuid kahjuks kõikvõimalikele järelepärimistele, mis nad tegid, et teada saada, mis Larsist sai, ei teadnud

keegi midagi. Ühtki jälge Larsist pole nad leidnud. Müstika!

Görani kolmest õest-vennast on vend Bengt perega samuti Backesast väljamõõdetud maatükile omale suvemaja ehitanud. Bengti naine Lisa on just seal oma lapse ja lapselapsega ning me lehvasime eemalt üksteisele. Nädalavahetusel pidi Görani poeg oma pruudiga saarele tulema.

Rääkisime veel natuke sugulus-sidemetest Vormsil – kõigil nagu oleks mingi seos kõigiga.

Minu emapoolse vanaisa suguvõsa Nygårdi talust Kärslätti külast, on pärit Förbyst, kuid kolis Kärslätti külla, ning et üks vanaisa õdedest, Maria, abiellus Anders Bäckmaniga Förbys.

Läksime mööda Görani istutatud humalast, mis ei taha kuidagi edeneda. Sest loomulikult on ju nii, et igal talul Vormsil peab olema oma humalaaed?

Me arutlesime veel tema suitsuahju üle, kus ta Vormsi traditsioonilisi tanguvorste suitsutab.

Ja ma lahkusin Förby Backesalt. Lars Göran Bäckmani paradiisist, mida ta üles ehitab ning millele kogub traditsioone ja ideid, mis on läbi põimitud moodsatest vahenditest, kuid siiski võib ära tunda Vormsi ajaloo, mis mind väga rõõmustas ning jättis väga hea mulje!

Förby küla, Backesa talu.

Göran oma garaaž-töötoas.

Kartulimaa ja oad – hea algus ise toimetulekuks.

Sommaren 2016

Ny utställning invigd

Kaire Reiljan

”Rågöbornas klenoder”, en utställning med foton och föremål från rågösvenskarna, finns nu till beskådan på andra våningen i Aibolands museum. Utställningen öppnades torsdagen den 30 juni till glädje för alla Läänemaa-bor.

Utställningen skapades av Harjumaa Museum i fjol och har utökats en del genom Aibolands museums samlingar.

Huvuddelen av utställningen utgörs av bilder från olika rågöbors fotoalbum, som visar rågöbornas liv, både på ön och senare på 1940-talet i Sverige.

Riine Kallas, chef för Harjumaa museum, berättar att idén till utställningen kom när museet för ett par år sedan fick kontakt med

rågöborna och fattade intresse för deras minnen och för att skanna in deras foton. Museet träffade rågösvenskar som själva var födda på ön och hade tillbringat sin barndom där. ”Det uppstod bra kontakt, och ur sina gamla koffertar plockade de fram föremål som tillverkats av deras föräldrar, mor- och farföräldrar. Det var verkliga dyrbarheter”, säger Kallas.

På så vis utökades Harjumaa museums samlingar med klädesplagg och hantverksföremål, som rågöbor tagit med sig vid avfärden till Sverige på 1940-talet och som nu funnit sin väg tillbaka till Estland. ”Det hade varit synd att genast bara ställa det här i arkivet, och därför satte vi ihop en utställning”, säger Kallas.

Ülo Kalm, chef för Aibolands museum, berättar att deras personal tillsammans med torsdagstanterna besökte Harjumaa museum i fjol, för att titta på de utställda dyrbarheterna. ”Utställningen kröp in i våra hjärtan, och vi bestämde att den måste komma till Aibolands museum också”, fortsätter Kalm.

Rågösvenskarnas kultur skilde sig från exempelvis Nuckö- och Ormsösvenskarnas. Kvinnorna på Rågöarna var skickliga knypplare. Deras knypplade spetsar kan ses på utställningen. Även musik- och danskulturen har varit rik bland rågöborna. Än idag verkar rågöbornas dansgrupp i Stockholm och håller gamla rågödanser vid liv. På lördag den 2 juli finns tillfälle att se rågödansarna på Estlandssvenskarnas sång- och dansfest i Hapsal.

Utställningen ”Rågöbornas klenoder” finns på Aibolands museum till årsskiftet.

Foto: Ingegerd Lindström

Suvi 2016

Uus näitus avatud

Kaire Reiljan

Pakri rootslaste fotod ja armsad esemed on nüüd läänlaste ette toodud Rannarootsi muuseumi teisel korrusel neljapäeval avatud näitusel.

„Pakri kallisasjad” on mullu Harjumaa muuseumis valminud näitus, mis Rannarootsi muuseumi kogudest pisut täiendust saanud.

Näituse põhiosa moodustavad pildid pakrilaste fotoalbumitest, mis näitavad pakrilaste elu nii saarel kui ka juba Rootsis 1940. aastatel.

Harjumaa muuseumi direktori Riine Kallase sõnul sai näitus alguse sellest, kui muuseum paari aasta eest pakrilastega suhtlema ning nende mälestuste ja fotode skanneerimise vastu huvi tundma hakkas. Kohtuti Pakri rootslastega, kes ise saarel sündinud ja seal oma

lapsepõlve meetnud. „Tekkis hea klapp ja nad tõid oma kohvritest välja esemeid, mis nende ema-de-isade, vanaemade-vanaisade valmistatud. See oli tõeline kallisvara,” ütles Kallas.

Nii täienesid Harjumaa muuseumi kogud pakrilaste riide- ja käsitööesemetega, mis 1940. aastatel Rootsi lahkumisel kaasa viidud ja nüüd Eestimaale tagasi jõudnud. „Seda kõike ei raatsinud kohe hoidla seinte vahele paigutada ja seetõttu seadsime kokku näituse,” ütles Kallas.

Rannarootsi muuseumi direktori Ülo Kalmu sõnul käis nende muuseumipere koos neljapäevamemmedega mullu Harjumaa muuseumis kallisvara näitust vaatamas. „Näitus pugus meile

südamesse ja sündis otsus, et see peab ka Rannarootsi muuseumisse jõudma,” lisas Kalm.

Pakri rootslaste kultuur erines näiteks Noarootsi ja Vormsi rootslaste omast. Pakri naised olid vilunud niplajad, kelle valmistatud niplispitse näeb ka näitusel. Ka on pakrilastel olnud rikas muusika ja tantsukultuur, siiani teguseb Stockholmis pakrilaste tantsurühm, mis vanu Pakri tantse unustusse ei lase langeda. Sel laupäeval saab Pakri tantsijaid näha ka Haapsalus eestirootslaste laulu- ja tantsupeol.

Kaunid pitsid ja käsitööd Pakri saartelt.

Foto: Ingegerd Lindström

Avamisel osales Harjumaa muuseumi direktor Riine Kallas.

Foto: Ingegerd Lindström

Anne-Ly Reimaa lämnar uppdraget som statssekreterare

Toivo Tomingas

I år går ämbetsperioden ut för statssekreteraren i Kulturministeriet, Anne-Ly Reimaa. En flitig och duktig medarbetare, som varit till stort stöd för oss estlandssvenskar, får därmed möjlighet att se sig om efter nya utmaningar.

Anne-Ly är född i Kohtla-Järve i Ida-Virumaa, där hon gick i gymnasiet. Hennes historieintresse förde henne vidare till studier på Tartu universitet. Under studierna fattade Anne-Ly intresse för estlandssvenskarna och på det temat kom även hennes avhandling att bli: "Nuckös svenska bönders kamp för sina privilegier under 1700-talet och första hälften av 1800-talet". Handledare var professor Helmut Piirimäe. För att kunna ta sig an ett sådant tema krävdes kunskaper i svenska, och både det och universitetsutbildningen som helhet klarade Anne-Ly galant – hon tog examen med kursens högsta betyg. Som diplomerad historielärare hade hon möjlighet att välja arbetsplats och hon återvände till sin hemtrakt. Arbetsgivare blev Oljeskiffermuseum och som hobby verkade hon som guide i Ida-Virumaa. Anne-Ly undervisade i historia i flera lokala skolor och i svenska som valbart ämne.

Historieintresset ligger Anne-Ly varmt om hjärtat än idag. Hon är ordförande för Jõhvi Museiförening. Museet om Jõhvi fästningskyrka finns i valvkällaren i Jõhvis Mikaelskyrka.

Anne-Ly arbetade flera år hemmavid som kommunalråd för

Anne-Ly Reimaa vid estlandssvenskarnas sång- och dansfestival.

Foto: Ingegerd Lindström

Till vänster: Anne-Ly visar upp sitt förtjänstkors hon mottagit av Toomas Lilienberg.

Foto: Toivo Tomingas

utlandskontakter i Jõhvi och var under åren 2005-2007 representant för Estlands Städernas Förbund (Eesti Linnade Liit) och Estlands Landsbygdskommuners Förbund (Eesti Maaomavalitsuste Liit) i Bryssel, men då tog dåvarande kulturministern, Laine Jänes, kontakt med Anne-Ly och erbjöd henne ett arbete på ministeriet. Tjänsten, som hon kom att inneha de följande 9 åren, var statssekreterare för kulturell mångfald. Säkert passade det arbetet Anne-Ly väl, av det skälet att hon hade vuxit upp i en miljö där ryska språket tenderade att dominera på gator och myndigheter, och hon hade lärt sig ryska redan på gymnasiet. Svenska, engelska och tyska hade tillkommit under högskoletiden och resten av livet.

De 9 år som Anne-Ly Reimaa var statssekreterare, och även vi hörde till hennes arbetsfär, blev mycket fruktsamma och aktiva för vår minoritet. Kulturrådet för

den estlandssvenska minoriteten fick goda råd och stöd i varje verksamhetsfas och utvecklade en tro på sig själv och en vetskap om att vår identitet inte försvinner, vårt kulturarv är viktigt, våra dialekter unika och vår historia skyddas och bevaras i museer. Vi har till och med vår egen kyrka och kan höra Guds ord på svenska.

Den 2 oktober firade Svenska S:t Mikaelskyrkan Mikaelsdagen med högmässa, dit diplomater från Sveriges Ambassad i Tallinn var inbjudna, med herr och fru Ljunggren och statssekreterare Reimaa i spetsen.

Under gudstjänsten överräckte kyrkorådets ordförande, rågösvensken Toomas Lilienberg, församlingens förtjänstkors till Anne-Ly Reimaa, åtföljd av ord av tacksamhet.

Tack, beröm och erkännande å Estlandssvenskarnas kulturförvaltnings vägnar framförde dess

ordförande Jana Stahl och Kulturrådets ordförande Ülo Kalm. Undertecknad tog tillfället i akt att skänka Anne-Ly en tematisk väggställrik från föreningen Vormsi Veri MTÜ.

Anne-Ly Reimaa tackade församlingen och de närvarande för erkännandet och lovade att inte glömma bort oss. Hon erkände att nordisk kultur, litteratur, film, historia, musik och mentalitet fängslar henne. Hon kommer med glädje att använda varje tillfälle som ges att bevara och utveckla sina kunskaper i svenska.

Kulturministern, Indrek Saar, har föreslagit henne ett fortsatt arbete vid ministeriet.

Festlighet och glans åt gudstjänsten gav Hudiksvalls skönsjungande blandade kör från Sverige. På gudstjänsten följde kyrkkafe i kyrkans källarlokal, där Anne-Ly fick äran att skära upp en stor tårta, beprydd med en bild av S:t Mikaelsförsamlingens vapen.

Jag hade glädjen att få samtala med Anne-Ly under kaffet och få svar på några frågor, som kunde tänkas intressera även läsarkret-

sen. Svaren har jag använt i det ovanstående.

Mitt samtal följdes av Ülo Kalm, som jag frågade hur han skulle karakterisera Anne-Lys verksamhet som statssekreterare med ansvar för bland annat oss? Ülo svarade: "Kalla henne *vår skyddsängel*"

Må Du flyga lyckligt och högt, *vår skyddsängel!*

Anne-Ly Reimaa paneb asekantsleri ameti maha

Toivo Tomingas

Sel aastal täitub Kultuuriministeeriumi asekantsleril, pr. Anne-Ly Reimaal ametiperiood ja meie töökal ja tublil toetal avaneb võimalus vaadata ringi uute väljakutsete poole.

Anne-Ly on sündinud Ida-Virumaal, Kohtla-Järvel, kus ta omandas keskhariiduse ja ajaloo-huvilisena läks edasi õppima Tartu Ülikooli. Õppimise käigus jõudis Anne-Ly huvi eestirootslasteni ja sel teemal tuli ka diplomitöö: „Noarootsi kihelkonna rootsi talupoegade võitlus oma privileegide eest XVIII sajandil ja XIX sajandi I poolel” Juhendajaks prof. hr. Helmut Piirimäe. Niisuguse teema käsitus eeldas rootsi keele omandamist ja sellegagi sai Anne-Ly hakkama, nagu kogu ülikoolikursusega, olles kursuse parimate tulemustega lõpetaja. Diplomeeritud ajalooõpetajal oli võimalus valida töökoht ja neiu läks kodukanti tagasi. Töökohaks sai Põlevkivimuuseum ja hobiks giiditöö Ida-Virumaal. Anne-Ly õpe-

tas veel kohalikes koolides ajalugu ja valikainena rootsi keelt.

Ajaloohuvi on Anne-Lyl hinges senini. Ta on Jõhvi Muuseumi Seltsi esimees. Jõhvi kindluskiriku muuseum töötab Jõhvi Mikhli kiriku võlvkeldris.

Anne-Ly töötas kodukandis mitu aastat Jõhvi linnavalitsuse välissuhetenõunikuna ja oli aastail 2005-2007 Brüsselis Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindajaks, kuid siis võttis kontakti tollane kultuuriminister, pr. Laine Jänes ja kutsus Anne-Ly tööle ministeeriumisse. Tööks sai järgneva 9 aastaks kultuurilise mitmekesisuse asekantsleri amet. Päril kindlasti sobis see töö Anne-Lyle juba seetõttu, et ta kasvas

Ülo Kalm tänas Anne-Ly Reimaad tema panuse eest eestirootslusesse.

Foto: Toivo Tomingas

üles oludes, kus vene keel kippus tänaval ja asutustes domineerima ja vene keele omandas ta juba keskkoolis. Ülikoolist ja elust on juurde tulnud rootsi, inglise ja saksa keeled.

Need 9 aastat, mil pr. Reimaa oli asekantsler ja tema töösfääri

kuulusime meiegi, tänased eestirootslased siin ja Rootsis, kujunesid meie vähemusrahvusele väga viljakaiks ja tegusaiks. Rootsi Vähemusrahvuse Kultuurinõukogu sai nõu ja toetust igas tegevusfaasis ja arendas ennast uss ja teadmises, et meie identiteet ei lähe kaduma, meie kultuuripärand on tähtis, meie keelemurded on unikaalsed ja meie ajalugu saab kaitstud ja säilitatud muuseumides. Meil on isegi oma kirik ja rootsikeelne jumalasõna.

2. oktoobril tähistas Rootsi-Mihkli kirik missaga Püha Miikaeli päeva, kuhu olid kutsutud diplomaadid Rootsi Suursaatkonnast Tallinnas eesotsas pr. ja hr. Ljunggreniga ning asekanter, pr. Reimaa.

Jumalateenistusel andis koguduse vanem, Pakri-rootslane, hr. Toomas Lilienberg tänusõnade

saatel pr. Reimaa üle koguduse teenetemärgi.

Omalt poolt tänasid, kiitsid ja tunnustasid Anne-Lyd ka Eestirootslaste Vähemusrahvuse Kultuurinõukogu juhatuse esimees pr. Jana Stahl ja Kultuurinõukogu esimees, hr. Ülo Kalm. Allakirjutanu kasutas võimalust kinkida Anne-Lyle Vormsi Veri MTÜ poolt temaatiline seinataldrik.

Anne-Ly Reimaa tänas kogudust ja kohaletulnuid tunnustuse eest ja lubas meid mitte unustada. Ta tunnistas, et teda võluvad Põhjala kultuur, kirjandus, film, ajalugu, muusika ja mentaliteet. Ta kasutab heameelega iga võimalust, et säilitada ja arendada oma rootsi keele oskust.

Ka on teinud kultuuriminister hr. Indrek Saar talle ettepaneku jätkata tööd ministeeriumis.

Jumalateenistusele andis sära ja pidulikkust Hudiksvalli heatasemeline segakoor Rootsist. Teenistusele järgnes kohvilaud kiriku keldriruumides, kus Anne-Lyl oli au lõigata lahti suur Püha Miikaeli koguduse vapi kujutisega tort.

Mul oli õnne, saada Anne-Lyga kohvi juures jutule ja saada vastused mõnele küsimusele, mis pälvivad ehk ka lugejaskonna huvi. Olengi eelnenud jutus neid vastuseid kasutanud.

Minu tegevust jälgis hr. Ülo Kalm, kellelt küsisin, kuidas tema hindaks pr. Reimaa tegevust meid kureeriva asekanterina? Ülo vastas: „Nimeta teda *meie kaitseingliks!*“

Õnnelikku ja kõrget lendu Sulle, *meie kaitseingel!*

Uusvana raamat

Pealkiri: Öpik Eesti geograafiast

Autor: J. Matkur

Eesti keelest tõlkinud Nils Linderstam, mõned parandused ja lisandused J. Bleesilt

Esimest kord välja antud 1923.

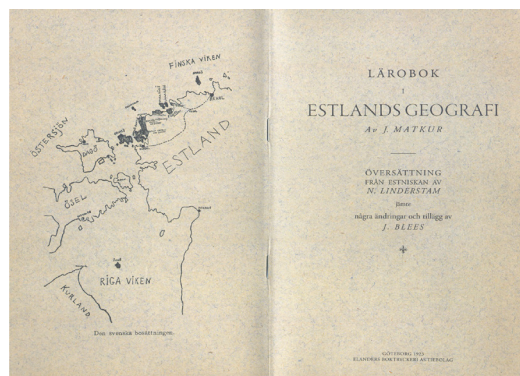
Raamatut saab osta Tallinnas Rootsi-Mihkli kirikust ja Haapsalus Rannarootsi muuseumist.

See väike geograafiaõpik anti esimest korda välja 1923 eesmärgiga kasutada seda rootsi koolides. Et originaali on tänapäeval raske leida, on Tallinna Rootsi-Mihkli kogudus otsustanud selle uuesti välja anda. Eessõnas kirjutab kirikuõpetaja Patrik Göransson, et uus väljaanne hõlmab ruumi- ja

kulude kokkuhoiu tõttu ainult Eesti geograafiat. Ta kirjutab ka, et uue trüki välja andmist toetab sama ühing, Riigiühing Sverigekontakt Rootsis (Riksföreningen Sverigekontakt i Sverige), kes rahastas ka esimese raamatu välja andmist 1923.

Raamatu on tõlkinud praost Nils Linderstam, kes teenis Rootsi-Mihkli kogudust aastatel 1919-1923.

Raamat on tore lugemine ja annab aimu, mida rootsi koolide lapsed Eesti geograafia kohta õppisid. Siin leidub kirjeldusi taimestikust, jõgedest ja linnadest. Maa on jagatud 13 eri osaks, mida kirjeldatakse põhjalikult.

Raamatu lõpus on lisandus Jakob Bleesilt, kes kirjeldab rootsi asustust Eestis. See on väga huvitav, kuna ta kirjeldab kõiki eestirootsi piirkondi, tuues ära nende külade elanike arvu ja selle, millega külates peamiselt tegeldi. Ta alustab muistse asustuse kirjeldamisega ja lõpetab põhjaliku kirjeldusega kaasaegsest asustusest (1923). Huvitav lugemine ja raamat, mida võin soovitada!

Värdet av basbidrag

Lennart Eriksson/Ingvar Wahlberg

Vi bad föreningarna och organisationerna som får basbidrag eller projektbidrag av Kulturförvaltningen att skriva och berätta om hur bidraget har använts. VKÜ, Vormsi Kodukandiühing, är den första som lämnade sin berättelse till oss./Redaktionen

Under ett flertal år har vår förening, VKÜ erhållit ett bidrag från Kulturförvaltningen som stöd till verksamheten och vi hoppas att det skall bli så även i fortsättningen även om det för närvarande förs samtal som kan leda till en annan tillvaro.

Vi startade den lokala hembygdsföreningen på Ormsö, Vormsi Kodukandiühing, den 16 dec. 2003 i anslutning till köpet av Pearsgården i Sviby, som skulle iordningställas och bli vår hembygdsgård. Vi var tvungna att etablera en lokal förening då det vid den tiden fanns juridiska hinder för en utländsk förening att äga mark. Likaså skulle styrelsens majoritet ha estniskt medborgarskap. Dessa två krav försvann sedan vid Estlands inträde i EU.

När vi övertog Pearsgården våren 2000 fanns det så omfattande reparationsbehov att det blev en svår prioritering av vilka arbeten som måste tas först. Det måste bli omläggning av vassstaken. Kostnaden för detta täcktes från avsatta medel och gåvor i Ormsö Hembygdsförening OHF i Sverige. Även i fortsättningen var detta en förutsättning för att kunna genomföra renoveringen av befintliga byggnader och nybyggnad av de som inte kunde räddas. Till de senare krävdes ett

Foto: Ingvar Wahlberg

Här är gänget vid ett av de första talkona som har bidragit till att allt har fungerat på hembygdsgården.

omfattande arbete med att söka projektbidrag i såväl Estland som Sverige. Vi fick sådana, men endast från Sverige, i en sådan omfattning att arbetena drog ut på tiden och inte kunde färdigställas förrän under 2015.

Under den här tiden har vi sökt och i varierande omfattning fått årligt basbidrag från Kulturförvaltningen och detta har varit till stor hjälp i verksamheten. Inkomsterna på Hembygdsgården har varit mycket varierande och naturligtvis även varit beroende av vad vi har haft att visa upp. Stor inverkan av väder och vind är även faktorer att ta med. Dessutom kan verksamheten bedrivas bara under maximalt tre månader då det annars blir för stora kostnader. De få gånger som verksamheten har gett ett litet överskott har detta återinvesterats i verksamheten. I stort sett har det varje år krävts ett tillskott från föreningen i Sverige, OHF.

Trots att den är en av få attraktioner på Ormsö, och dessutom uppskattad av såväl kommunledning som besökare, är det svårt

att få verksamheten lönsam. De fasta kostnaderna blir för höga. Sådant som personallöner + sociala pålägg, försäkringar för byggnader och inventarier, driftskostnader, gräsklippning, bokföring och redovisning till myndigheterna blir tunga poster som måste tjänas in. I det sammanhanget är då ett basbidrag från Kulturförvaltningen ett mycket tacksamt årligt tillskott som gör det möjligt för oss att känna en viss trygghet i att en del basala kostnader är säkrade.

Med hänsyn till ovanstående vill föreningen VKÜ härmed tacka Kulturförvaltningen som med sitt bidrag insett värdet av att föreningen kunnat arrangera bl.a Olofsdagarna med olika arrangemang och prominenta besök av såväl presidenter, ministrar som ambassadörer. Basbidraget har varit till stor hjälp för att föreningen skall kunna fortsätta sin verksamhet och även i fortsättningen kunna informera om estlandssvenskarnas historia och medverka till att skapa goda relationer mellan nuvarande och kommande generationer.

Baastoetuse väärtus

Lennart Eriksson/Ingvar Wahlberg

Palusime Kultuurinõukogult baas- või projektitoetust saanud ühingutel ja organisatsioonidel kirjutada ja jutustada kuidas toetust on kasutatud. VKÜ Vormsi Kodukandiühing on esimene, kes meile oma kirjutise saatis./Toimetus.

Mitme aasta vältel on meie ühing, Vormsi kodukandiühing (VKÜ), saanud kultuuriomavalitsuselt oma tegevuseks toetust ja loodame, et nii jätkub ka edaspidi, kuigi praegu on kuulda arutelusid, mis võivad seda muuta.

Asutasime Vormsis kohaliku kodukandiühingu, Vormsi kodukandiühingu, 16. detsembril 2003 seoses Svibys asuva Pearsi talu ostmisega. Plaan oli talu korda teha ja seal avada koduloomuuseum. Kohaliku ühingu olime sunnitud asutama seetõttu, et tol ajal oli välismaistel ühingutel juriidilisi probleeme maa omamisega. Samuti kehtis nõue, et ühingu juhatuses oleksid enamuses Eesti kodakondsusega liikmeid. Need kaks nõuet kadusid pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga.

Kui 2000. aasta kevadel Pearsi talu üle võtsime, oli renoveerimisvajadus nii suur, et raske oli otsustada, millised töid tuleks esimesena teha. Kõigepealt oli vaja panna uus rookatus. Selle maksumus kaeti Rootsist tegutseva Vormsi kodukandiühingu (OHF) kogutud vahenditest ja annetustest. Ka edaspidi oli see olemasolevate hoonete renoveerimise ja nende asemel, mida päästa ei õnnestunud, uute ehitamise eelduseks. Hiljem nõudis suurt tööd projektidele toe-

Laulu- ja pillimängurõõm Olavipäevadel. Muusikud Marju Tamm ja Yngve Rosenblad.

Foto: Ingvar Wahlberg

tuste taotlemine nii Eestis kui ka Rootsist. Toetust me ka saime, kuid ainult Rootsist ja sellises mahus, et tööd venisid ega saanud valmis enne kui 2015. aastal.

Selle aja jooksul oleme taotlenud ja ka saanud iga-aastast baastoetust kultuuriomavalitsuselt ning see on olnud meie tegevuses suureks abiks. Koduloomuuseumi sissetulekud on olnud ebapüsivad ja loomulikult sõltuvad ka sellest, mida meil on näidata. Oma rolli mängivad siin ka ilm ja tuul. Pealegi saab muuseumi pidada vaid kuni kolm kuud, sest muidu läheksid kulud väga suureks. Neil üksikutel kordadel kui oleme suutnud oma tegevusega pisut tulu teenida, on see tegevusse tagasi investeeritud. Enamasti on igal aastal läinud vaja lisatoetust Rootsist tegutsevalt ühingult OHF.

Vaatamata sellele, et muuseum on üks vähestest Vormsi atraksioonidest ja on pealegi hinnatud nii vallavalitsuse kui ka külastajate poolt, on raske tegevusega tulu

teenida. Püsikulud on kõrged. Sellised kulud nagu töötajate palk ja sotsiaalmaks, hoonete ja inventari kindlustus, ülalpidamiskulu, muruniitmine, raamatupidamine ja aruandlus võimudele on suured väljaminekud, mis tuleb tagasi teenida. Sellega seoses on kultuuriomavalitsuse baastoetus väga tänuväärne iga-aastane tugi, mis annab meile teatava kindlustunde, et teatud peamised väljaminekud on kaetud.

Ülaltoodut arvesse võttes soovib VKÜ siinkohal tänada kultuuriomavalitsust, kes oma toetusega on näinud väärtust selles, et ühing on muuhulgas saanud korraldada olavipäevi mitmesuguste ettevõtmiste ja prominentsete külaliste nagu presidendid, ministrid ja suursaadikud, külaliskäikudega. Baastoetus on olnud ühingule suureks abiks, et tegevust jätkata ning edaspidigi tutvustada eestirootslaste ajalugu ja aidata kaasa heade suhete loomisele praeguste ja tulevaste põlvkondade vahel.

Svenska för barnen i Tallinn

Gustaf Antell

Här kommer nästa redovisning hur basbidraget har använts av Svenska Skolföreningen i Estland./Redaktionen.

Det är lördag och då talas det svenska i Finska skolans utrymmen i Tallinn. För tredje året bedriver Svenska Skolföreningen undervisning i svenska för svenskspråkiga barn i Estland. Lärarinnan Yvonne Leipalu säger att hon är lyckligt lottad som har världens bästa jobb.

– Tiden går oftast alldeles för fort. Det kan kännas lite stökigt men det är positivt stök. För många av barnen är de här två timmarna i veckan de enda de har att tala svenska med andra barn, säger Yvonne. Då måste man få tala och göra sig hörd, då blir det högt i tak.

Svenska Skolföreningen startades år 2013 för att många föräldrar ville ge sina barn undervisning i svenska. I synnerhet i Tallinn finns det flera familjer där åtminstone en förälder är svensk eller finlands-svensk.

Efterfrågan på svenskundervisning har länge funnits, men ett krav som många föräldrar ställde var att läraren skulle ha svenska som modersmål. Undervisningen följer svenska Skolverkets läroplan.

– Vi ger kompletterande svenska, 120 minuter i veckan, säger Yvonne. När vi började fanns det ett önskemål att undervisningen också skulle ge formell kompetens.

Skolföreningen har sedan starten haft tre grupper i undervisning i Tallinn. Lördagarna blir intensiva för Yvonne, med först en nybörjar-

Glädje och koncentration i klassrummet. Foto: Gustaf Antell

grupp och sedan barn med lite mer avancerade kunskaper.

– Under förmiddagstimmarna är det lite lugnare, de barnen är nybörjare. De lyssnar mer på mig eftersom de inte kan prata i mun på varandra.

Förra läsåret fanns det också en grupp i Tartu, men den gruppen blev för liten för att kunna fortsätta i år. Det behövs fyra eller fem barn för att kunna ha en grupp utanför Tallinn och förstås också en bra svenskspråkig lärare.

Antalet barn hänger ihop med finansieringen.

Idag finansieras Skolföreningen av medlemsavgifter, terminsavgifter och bidrag från svenska staten (för barn som är svenska medborgare), finska staten (för barn som är finska medborgare) och från Estlandssvenska Kulturförvaltningen (i förlängningen alltså estniska staten).

Om antalet barn som är svenska medborgare sjunker till under fem förlorar föreningen bidraget från Sverige och då är det troligt att också Finland drar sig ur.

Totalt har antalet barn i undervisning som bäst varit 32, men det har gått ner något sedan starten. Nedgången korrelerar direkt med

antalet svenskspråkiga barn i skolåldern i Tallinn.

För barnen finns det både direkta och indirekta fördelar med att läsa svenska. Matthias Bolligers dotter deltar i år för tredje året.

– Min dotter har många släktingar i Sverige, som bara kan lite estniska eller inte alls, och vi vill att hon ska kunna hålla kontakten med dem, säger Matthias och tillägger, jag är glad om dottern i framtiden kan läsa mina gamla släktanteckningar och annat från tiden då jag bodde i Sverige.

Dessutom möjliggör kunskaper i svenska förstås att barnen kan välja var de bor när de blir stora.

– Vem vet om hon kanske vill bo eller arbeta med något i Sverige framöver?

Matthias lyfter fram ännu en aspekt av svenskundervisningen; att det är bra för Estland att det finns personer som också kan grannspråken.

Svenska Skolföreningens tre första år har gått bra, men för en liten förening är framtiden alltid oviss.

Antalet barn i den över 15 år gamla Öppna Förskolan för svensk-talande barn i Tallinn (som inte är

en del av föreningen) har sjunkit jämfört med situationen för fem år sedan, så den naturliga tillväxten är negativ.

– Däremot kan framtiden föra med sig att det finns fler svensktalande estniska barn i Tallinn, hoppas Karolina Ullman, styrelsemedlem och en av initiativtagarna till skolföreningen.

Det här beror på att många ester bor och jobbar i Sverige och deras barn lär sig grunderna i svenska på dagis.

– När de sedan flyttar hem igen vill föräldrarna ofta att barnen ska försöka behålla språket. Men det är svårt att nå ut till den gruppen, säger Karolina Ullman.

Lite hjälp av fröken.

I klassrummet

Foto: Gustaf Antell

Rootsi keele õpe lastele Tallinnas

Gustaf Antell

Siin tuleb järgmine aruanne, kuidas Rootsi Kooliühing Eestis on baastoetust kasutanud. / Toimetis

On laupäev ja siis räägitakse Tallinnas Soome kooli ruumides rootsi keelt. Kolmandat aastat korraldab Rootsi kooliühing (Svenska Skolföreningen) Eestis elavatele rootsikeelsetele lastele rootsi keele õpet. Õpetaja Yvonne Leipalu ütleb, et tal on õnne olnud, sest tal on maailma parim töö.

„Sageli läheb aeg liiga kiiresti. Vahel võib siin tunduda pisut korratu, kuid see on positiivne segadus. Paljudele lastest on need kaks tundi nädalas ainsad, mil nad saavad teiste lastega rootsi keelt rääkida,” ütleb Yvonne. Siis peab saama rääkida ja ennast kuuldavaks tegema, siis on palju kära.

Rootsi kooliühing asutati 2013. aastal, sest paljud vanemad soovisid oma lastele anda rootsi keele õpet. Iseäranis Tallinnas leidub palju peresid, kus vähemalt üks vanematest on rootslane või soomerootslane.

Nõudlus rootsi keele õppe järele on olnud juba ammu, kuid üks nõue, mida paljud vanemad esitasid, oli, et õpetaja peab rääkima rootsi keelt emakeelena. Õppetöös järgitakse Rootsi koolide õppekava.

„Anname 120 minutiga nädalas rootsi keele tunnistuse saamiseks vajaliku pädevuse,” ütleb Yvonne. „Kui alustasime, oli soov, et õpetus annaks ka ametliku kompetentsi”.

Kooliühing on algusest peale õpetanud Tallinnas lapsi kolmes gruppis. Laupäevad on Yvonnele

intensiivsed, alguses algajad ja seejärel suuremate rootsi keele teadmistega lapsed.

„Ennelõunal on pisut rahulik, need lapsed on algajad. Nad kuulavad mind rohkem, kuna nad ei oska üksteisega veel otse rääkida.”

Eelmisel õppeaastal tegutses üks grupp ka Tartus, kuid sealne grupp jäi sel aastal jätkamiseks liiga väikseks. Selleks, et väljaspool Tallinna gruppide avada, on vaja nelja-viit last ja loomulikult ka head rootsi keele õpetajat.

Laste arvust sõltub ka rahastus.

Praegu saab kooliühing raha liikmemaksudest, õppemaksust ja Rootsi riigi toetusest (lastele, kellel on Rootsi kodakondsus), Soome

riigi toetusest (lastele, kellel on Soome kodakondsus) ja eestirootslaste kultuurinõukogult (kaudselt siis Eesti riigilt).

Kui Rootsi kodakondsusega laste arv langeb alla viie, kaotab ühing Rootsi riigi toetuse ja siis on tõenäoline, et ka Soome loobub.

Kõige rohkem on õppetöös osalenud 32 last, kuid algusega võrreldes on õpilaste arv pisut langenud. Õpilaste arvu vähenemine on korrelatsioonis kooliealiste rootsi keelt kõnelevate laste arvuga Tallinnas.

Lastel on rootsi keele õppimisest nii otsene kui ka kaudne kasu. Matthias Bolligeri tütar osaleb tänavu kolmandat aastat.

„Mu tütrele on Rootsis palju sugulasi, kes oskavad väga vähe

või ei oska üldse eesti keelt ning me soovime, et ta saaks nendega kontakti hoida,” ütleb Matthias ja lisab: „Olen õnnelik kui tütar tulevikus oskab lugeda minu vanu ülestähendusi suguvõsa kohta ja muudki Rootsis elamise ajast.”

Peale selle annab rootsi keele oskus loomulikult lastele võimaluse valida, kus nad suureks saades soovivad elada.

„Keegi ei tea, võib-olla ta tahab elada ja töötada eelkõige Rootsis?”

Matthias toob esile veel ühe aspekti: „Eestile on hea kui on inimesi, kes oskavad ka naabrite keelt.”

Rootsi kooliühingu esimesed kolm aastat on möödunud hästi, kuid väikese ühingu jaoks on tulevik alati ebakindel.

Laste arv enam kui 15 aastat tegutsenud rootsi keelt kõnelevate laste avatud eelkoolis Tallinnas (mis ei ole ühingu osa) on viie aasta taguse ajaga võrreldes langenud, nii et loomulik juurdekasv on negatiivne.

„Seevastu võib tulevikus juhtuda, et Tallinnas on rohkem rootsi keelt kõnelevaid eesti lapsi,” loodab Karolina Ullman, kooliühingu juhatuse liige ja üks ettevõtmise initsiaator.

Seda seetõttu, et paljud eestlased elavad ja töötavad Rootsis, kus nende lapsed tutvuvad rootsi keele algtõdedega juba lasteaias.

„Kui nad seejärel koju tagasi kolivad, soovivad vanemad sageli, et laste keel säiliks. Kuid selle grupi on raske jõuda,” ütleb Karolina Ullman.

Nygammal bok

Titel: Lärobok i Estlands geografi

Författare: J. Matkur

Översättning från estniska av Nils Linderstam jämte några ändringar och tillägg av J. Blees

Utgiven första gången 1923.

Boken finns att köpa i S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn samt på Aibolands museum i Hapsal.

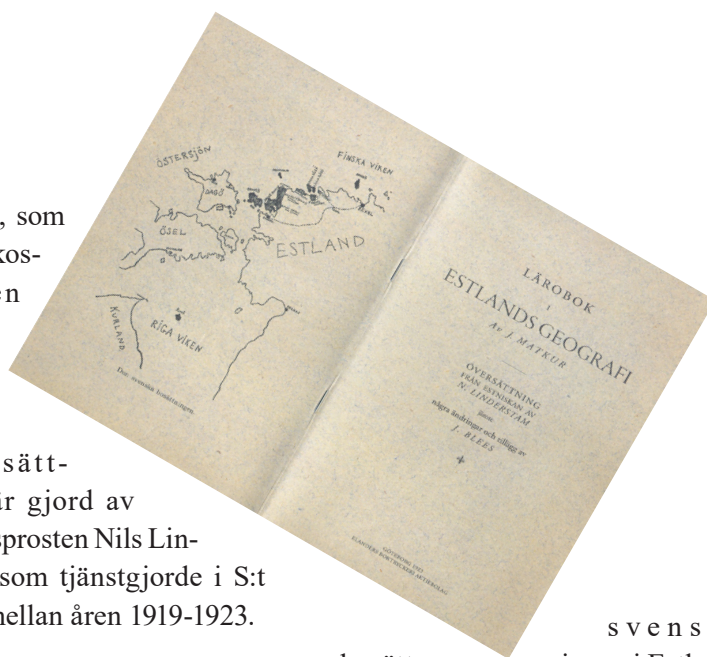
Denna lilla geografibok gavs ut första gången 1923 för att användas i de svenska skolorna. Originalet är idag svår att få tag på och därför har S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn beslutat att ge ut en nyutgåva. I sitt förord skriver kyrkoherde Patrik Göransson att nyutgåvan endast omfattar Estlands geografi av utrymmes- och kostnadsskäl. Han berättar också att nyutgåvan ges ut med stöd från samma bidragsgivare, Riksföreningen Sverigekontakt

i Sverige, som också bekostade den första utgåvan 1923.

Översättningen är gjord av kontraktsprosten Nils Linderstam som tjänstgjorde i S:t Mikael mellan åren 1919-1923.

Boken ger en trevlig läsning och man får en uppfattning av vad barnen i de svenska skolorna fick lära sig om Estlands geografi. Här finns beskrivningar av växtlighet, dess floder och städer. Landet är indelat i 13 olika delar som beskrivs ingående.

I slutet av boken finns ett tillägg av Jakob Blees som beskriver den

svenska bosättningen i Estland. Mycket intressant då han beskriver alla svenska områden med antal innevånare i byarna och byns dess huvudnäringar. Han börjar med att beskriva den forna bosättningen och avslutar med en ingående beskrivning av den nuvarande bosättningen (1923). Intressant läsning och en bok jag kan rekommendera!

Jubilarer januari-juni 2017

Juubilarid jaanuar-juuni 2017

60 år

Sven Åke Karlsson 10 januari 1957
 Heili Tõnisson 17 februari 1957
 Anti Jegerson 5 april 1957
 Lia Ostapenko 30 juni 1957

65 år

Lena Weesar 19 april 1952
 Gun Pella 31 maj 1952

70 år

Helle Leht 24 januari 1947
 Leif Strömfelt 31 januari 1947
 Niina Jakobi 26 februari 1947
 Sven Kuinberg 16 mars 1947
 Vive Kari 24 mars 1947
 Helle Kõrvemaa 13 april 1947
 Lea Kuinberg 24 maj 1947

75 år

Mati Vabi 6 januari 1942
 Aime Vaino 15 april 1942
 Mats Tammert 15 maj 1942
 Bengt Lindström 28 maj 1942

80 år

Nils Gärdström 7 mars 1937
 Toomas Lilienberg 14 april 1937
 Ragnar Tammgren 8 maj 1937

85 år

Inga Nylander 24 januari 1932
 Silvi-Ellen Õismaa 10 februari 1932
 Aino Sillamägi 3 mars 1932
 Evi Juhkam 17 mars 1932
 Manfred Nibon 20 mars 1932
 Mary Ek 25 april 1932

90 år

Hjalmar Stenberg 9 februari 1927
 Bertil Hamberg 30 maj 1927
 Katarina Johansson 30 juni 1927

Foto: Toivo Tomingas

*Nu börjar den snöiga stormen sin färd
 kring dalar och fjäll uti norden
 och brasan hon flammar i fladdrande härd
 och ljusen de brinna på borden.*

*Ty julen är kommen, den älskade gäst
 han kom ifrån himmelen neder
 Den fattige reder sin stuga till fest
 och halmen på tiljorna breder.*

*Guldlockiga små, så väntande stå
 Och klockorna klinga och bjällrorna gå
 O, julefrid, o, barndomsfrid
 uti norden.*

Z. Topelius

God jul och Gott nytt år!
 Häid jõule ja head uut aastat!

Returadress i Sverige:

Svenska Odlingens Vänner, SOV
Roslagsgatan 57, 1/2 tr ner runt hörnet
113 54 Stockholm

Tagastususaadress Eestis:

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus
Rüütli 9
10130 Tallinn

S:t Mikaelsskyrkan

Rüütli 9

10130 Tallinn

Internationell julnattsmässa den 24 december
klockan 23.00

Juldagens högmässa den 25 december klockan 12.00

Rahvusvaheline Jõuluöö missa 24. detsember kell 23.00
Esimene Jõulupüha jumalateenistus 25. detsember kell 12.00

Välkomna till kyrkan i jul!/Tere tulemast!

Rannarootsi muuseum 2017/Aibolands museum 2017

11.01. Ruhnu filmiprogramm I osa/Runö filmprogram del I, kl 19.00-20.00

18.01. Ruhnu filmiprogramm II osa/Runö filmprogram del II, kl 19.00-20.00

25.01. Ruhnu filmiprogramm III osa/Runö filmprogram del III, kl 19.00-20.00

08.02. Dokumentaalfilmid rannarootslastest I osa/dokumentärfilmer om estlandssvenskar del I, kl 19.00 – 20.00

15.02. Dokumentaalfilmid rannarootslastest II osa/dokumentärfilmer om estlandssvenskar del II, kl 19.00 – 20.00

18.02. Pere talvapäev/Familjens vinterdag, kl 12.00

22.02. Dokumentaalfilmid rannarootslastest III osa/dokumentärfilmer om estlandssvenskar del I, kl 19.00 – 20.00

11.03. Noarootsi murrakupäev/dag för Nucköålet, kl 12.00

29.04. Jääräime teemapäev koos programmiga/Temadag för rökt fisk – strömming kl 12.00

20.05. Muuseumiöö „Öös on mänged“/Museinatt ”I natt finns lekar“, kl 18.00-23.00

27.05. Tuulekala teemapäev koos programmiga/Temadag för rökt fisk – näbbgädda kl 12.00

Tere tulemast!/Välkomna!